

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
SPK8001	6	VDU/ KU	VDU HMF /KU BRIAI	VDU Filosofijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

MOKSLO FILOSOFIJA IR METODOLOGIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

PHILOSOPHY OF SCIENCE AND METHODOLOGY

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	2
Konsultacijos	1
Seminarai	-
Individualus darbas	3

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – filosofškai, kritiškai atskleisti mokslo sąvoką, jos raidą ir turinį; institucines, proceso ir įvykio reikšmes; jo įvairovės prielaidas. Nagrinėti mokslo ir filosofijos santykį ontologiniu, epistemologiniu, metodologiniu ir aksiologiniu požiūriais. Aiškinamos šiuolaikinės mokslo filosofijos temos sietinos su svarbiausiomis XX-XXI a. mokslo filosofijos mokyklomis bei diskusija. Kursas plėtoja istorinį (paradigmų kaitos), kritinės teorijos, negatyviosios dialektikos, hermeneutinį, fenomenologinį, analitinį, postmodernų, poststruktūralizmo ir kitus požiūrius į mokslo ir filosofijos sąveikas. Kursas atskleidžia filosofinio tyrimo prasmę ir reikšmę disertacijos rašymui. Studijų formos: paskaitos, seminarai, savarankiškas studento darbas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course will philosophically and critically interpret development of ideas of science from process, events and conditions of diversity point of view. Contemporary questions on epistemology, ontology, methodology, and *axiology* in the context of cases will be considered. Topics of contemporary philosophy of science, the most important schools of philosophy of XX-XXI centuries and contemporary discussion are considered. The course develops historical (changes of paradigms), critical theory, negative dialectics, hermeneutics, phenomenological, analytical, postmodern and other approaches to the interrelations of philosophy and science. The course explains sense and significance of philosophical research for the development of dissertation project. Teaching methods: lectures, seminars, individual work.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Kursas padeda plėtoti metateorines idėjas apie tyrimo projektą, suvokti abipusius ryšius tarp konkrečių tyrimo metodų, pagrindinės metodologijos ir fundamentinių epistemologinių klausimų. Skirtingų paradigmų įsisavinimas skatina kritišką tyrimo ir analizės metodų pasirinkimą.

Dalyko tikslai

Kurso tikslas yra filosofškai ir kritiškai interpretuoti mokslo sąvokos raidą bei aptarti mokslo procesą, įvykius ir įvairovę epistemologiniu, ontologiniu, metodologiniu ir aksiologiniu požiūriais.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Mokslinių paradigmų istorija ir jų kritinės studijos padės suvokti mūsų žinių istoriškumą ir kintamumą.
2. Kritinė konceptų interpretacija: determinizmo ir indeterminizmo, tiesos ir melo reikšmių, indukcijos ir dedukcijos, analizės ir sintezės, individualaus ir kumuliatyvinio pažinimo, pasikartojimo ir unikalumo, transcendencijos ir transcendentalumo, idealumo ir pragmatikos yra svarbūs mokslo filosofijai.
3. Argumentacijų analizė atveria mokslinio pažinimo logiką, intertekstualumą, fenomenologines ir hermeneutines mūsų tyrimų priklausomybes.
4. Todėl svarbu analizuoti ontologiją, kaip pagrindinį pasakojimą apie mūsų tikrovę bei alternatyvias istorijas, jų konkurenciją ir „laimėtoją“. Mokslinio žinojimo ontologija tiesiogiai priklauso ne tik nuo pagrindinių istorijų ar institucinių naratyvų, bet taip pat nuo istorijų kaitos praktikos ir priklausomybių nuo tyrinėjimų ir apibendrinimų.
5. Tyrimo kritikai svarbu yra analizuoti žmogiškojo pažinimo ribas materialiu, biologiniu, dvasios (proto), instituciniu ir politiniu požiūriais. Mūsų pažinimo ribų suvokimas ir mokslinė kritika yra svarbi moksliniams tyrimams, nes problemos formulavimas, naudingumas, tikslai ir rezultatai yra privalomi daugeliui disertacijų.
6. Žmogiškos vaizduotės kritika ir konceptualizacijos procesas turi tikslą atskleisti žmogaus žinių ribas. Heisenbergo „neapibrėžtumo principas“, žinojimo subjekcijos kritika, mokslinis reliatyvizmas, paslėptų hegemonijų socialiniuose ir humanitariniuose moksluose kritika, daugiareikšmiškumo supratimas ir naujos argumentacijos formos, daugialiniškinė raida, holizmo ir kūrybinio trūkio dialektika apibūdina kai kuriuos šiuolaikinio mokslo filosofijos interesus.

7. Kaip šiuolaikinė laisva ir kūrybinga vaizduotė konkuruoja ar bendradarbiauja su instituciniais poreikiais ir bendruomenių siekiniais? Kaip šiuolaikiniai žinojimo režimai, tyrimų disciplina ir viešasis interesas reguliuoja tyrinėjimų projektus ir publikacijas?

8. Kiek moksliniam pažinimui yra svarbūs triksteriški žaidimai ir interpretacijos, metaforos ir poetika, retorika? Koks yra skirtumas tarp vertimo ir sintetinės plėtros ir kodėl tarpdisciplininiai tyrimai yra taip svarbūs šiuolaikiniams sintetiniams proveržiams?

9. Kurso metu bus kritiškai žvelgiama į esencializmą, holizmą, konstruktyvizmą, partikuliarizmą, monizmą, vienamį žinojimą, metodologinį nacionalizmą. Tai reiškia, kad kursas remis alternatyvų analizę ir daugiareikšmiškumą analitiniu požiūriu, prieštaravimus ir paradoksus dialektiniu žvilgsniu, daugialinišnę evoliuciją ir kūrybinius trūkius poststruktūralizmo požiūriu, intertekstinį daugiavariantiškumą ir kūrybingas klaidingas interpretacijas postmoderniosios paradigmos požiūriu.

10. Taigi kursas pateiks ne tik analitinius interpretacijos būdus, bet taip pat pažinimo poetiką sietiną su metaforomis, parabolėmis, analogijomis, alternatyvomis, antinomijomis, aporijomis ir kitais euristiniais žvilgsniais. Visa tai yra reikšmina kūrybinio esė rašymui.

Kursas remsis A. Koyre, K.R. Popperio, T.Kuhno, L. Wittgensteino, P.Feyerabend, M. Foucault, R. Rorty, J. Rouse, V. Crapanzano, G. Deleuse ir kitų autorių idėjomis. Kurso metu bus nagrinėjami atvejai iš gamtos, socialinių ir humanitarinių mokslų, taip pat aiškins abejonės, ironijos, kūrybinio trūkio, kūrybingos klaidingos interpretacijos, kritinės hermeneutikos funkcijas.

Studijų metodai: paskaitos, diskusijos kurso temomis, individualios konsultacijos, dėl baigiamojo kūrybinio darbo rašymas ir diskusija.

Studijų pasiekimų vertinimas

Kontaktinės valandos: paskaitos – 30 valandų, konsultacijos – 15 valandų. Individualus studentų darbas: projektas – 55 val., individualus pasirengimas galutiniam kūrybiniam darbui ir egzaminui – 60 val. Viso 160 val.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Popper, K. (1959). <i>The logic of scientific discovery</i> . New York: Basic Books.
2.	Kuhn, T.S. (2003) <i>Mokslo revoliucijų struktūra</i> . Vilnius.
3.	Hollis, M.(2000) <i>Socialinių mokslų filosofija</i> . Vilnius: Lietuvos Rašytojų Sąjungos leidykla.
4.	Feyerabend, P. (1993). <i>Against Method</i> . London: Verso
5.	Foucault, M. (1980). <i>Power/Knowledge</i> . New York, Random House, 1980

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Ladyman, J. (2005) <i>Understanding Philosophy of Science</i> . London, New York.
2.	Rosenberg, A. (2005) <i>Philosophy of Science: A Contemporary Introduction</i> . New York, London.
3.	<i>Philosophy of Science: Contemporary Readings</i> (2006). Eds. Y.Balashov, A.Rosenberg. London, New York.
4.	Lange, M. (ed.) (2007) <i>Philosophy of Science: An Anthology</i> . Malden.
5.	Feyerabend, P. (1993). <i>Against Method</i> . London: Verso.
6.	Popper, K.R. (2001) <i>Rinktinė</i> . Vilnius.
7.	Rorty, R. (1991). <i>Objectivity, Relativism and Truth</i> . Philosophical Papers vol. 1. Cambridge University Press.
8.	Rouse, J. (2002). <i>How Scientific Practices Matter: Reclaiming Philosophical Naturalism</i> . Chicago: University of Chicago Press.
9.	Koyre, A. (1968). <i>Metaphysics & Measurement: Essays in Scientific Revolution</i> Harvard University Press.
10.	M.Adomėnas et al.(2019). Lietuvos humanitarinių mokslų raudonoji knyga. Vilnius.

Kiekvienos disertacijos atveju, atsižvelgiant į tiriamos problemos specifiką sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas pagrindinę literatūrą papildančių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1	Gintautas Mažeikis	VDU	Prof. dr.	gintautas.mazeikis@vdu.lt

2	Dalius Jonkus	VDU	Prof. dr.	dalius.jonkus@vdu.lt
3.	Aldis Gedutis	KU	Prof. dr.	aldis.gedutis@ku.lt
4.	Liutauras Kraniauskas	KU	Doc. dr.	liutauras.kraniauskas@gmail.com

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST8001	6	VDU/KU	VDU HMF KU BRIAI	VDU Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ISTORIOGRAFIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

HISTORIOGRAPHY

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Dalyko tikslas – perteikti šiuolaikinės istoriografijos kryptis, raidos tendencijas, ypatingą dėmesį skiriant istorijos tyrimo metodologijai, metodų ir perteikimo formų naujovėms. Kurso metu yra analizuojama Lietuvos istorijos tyrimų raida ir modernios tyrimo priegos Lietuvos ir kitų Europos šalių istorijos moksle.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of this course is to study the trends, directions and tendencies of the development of contemporary historiography. The main attitude will be focused on the innovations of methodology and knowledge transfer in historical research. Students will improve their knowledge in the history of Lithuanian historical research, modern trends of historical investigation in Lithuania and other European countries.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyko aktualumą lemia visuomenės poreikis giliau susipažinti su istoriografinėmis tendencijomis Lietuvoje ir užsienyje. Istorografijos studijos ugdo istoriko kaip mokslininko gebėjimus savarankiškai atlikti tyrimą, naudoti tinkamą metodologinę priemonę ir pristatyti tyrimo rezultatus visuomenei.

Dalyko tikslai

Kurso metu siekiama atskleisti šiuolaikinės istoriografijos teikiamų istorijos tyrimo turinio ir formos įvairovę, formuoti istorijos tyrėjų (doktorantų) gebėjimus kelti mokslines problemas ir naudoti metodologines inovacijas savo tyrimuose.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

Dalyko turinį sudaro siekis supažindinti doktorantus su šiuolaikinio istorijos mokslo problemomis ir kontraversijomis; diskutuoti apie istorijos tyrimo specifiką ir jos perteikimo problemas.

Pagrindinės temos:

1. Sąvoka „istoriografija“ ir jos turinys. Aiškinamas sąvokos „istoriografija“ dvilypumas. Istorografija kaip istorijos mokslo istorija. Istorografija kaip konkrečiai tyrimo problemai skirtų istorikų parašytų darbų visuma ar jos dalis.
2. Istorinis tyrimas: nuo šaltinio iki praeities. Istorinio pažinimo procesas, naujosios istorijos tyrimo metodologijos ir koncepcijos.
3. Kas yra istorija? Istorija - literatūra, menas ar mokslas? Šiuolaikinės diskusijos istorijos specifikos klausimu, istorijos tyrimo prigimties problemos.
4. Naujausios istorinių tyrimų tematikos, tradicinės ir modernios istorinio tyrimo priegos. Šiuolaikinės istoriografijos problematika, tematika, naujausi istorinio tyrimo metodai.
5. Šiuolaikinės istoriografijos santykis su kitais mokslais. Istorografijos sąveika su filosofija, teologija, sociologija, psichologija, teise ir kitais mokslais. Istorografijos įtaka istorijos mokslo turiniui ir metodologijai.
6. Modernizmas, postmodernizmas ir istoriniai tyrimai. Šiuolaikinės istorinio tyrimo strategijos ir taktikos metodologijos problemos.
7. Ar šiuolaikinei visuomenei reikalingas didysis istorijos naratyvas? Istoriko santykis su visuomene, istorijos tyrimo pristatymo būdų ir formų problemos.
8. Istorinės tiesos problematika. Istorijos ir politikos santykis Lietuvoje po 1990 m. Istorijos politizavimo problema (Holokausto kontroversijos, kolaboravimo problema, LDK politinio „paveldo“ klausimas, sovietmečio vertinimas, LDK ir tautinės valstybės klausimas.)
9. Istorijos tyrimo metodai: analizė, sintezė, interpretacija. Kaip rašyti istorinį tekstą? Akademiniio naratyvo problematika.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas – 50% vertinimo. Egzaminas – 50% vertinimo.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	White H. Metaistorija. Istorinė vaizduotė XIX a. Europoje, Vilnius, 2003.
2.	White, H. Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe, Baltimore, London, 1975.
3.	Ankersmit F. R., The Reality Effect in the Writing History: The Dynamics of Historiographical Topology, Amsterdam, 1989.
4.	Spiegel G., Practicing History. New Directions in Historical Writing, New York, 2005.
5.	Rūsen J., Istorika. Istorikos darbų rinktinė, Vilnius, 2007.
6.	Rūsenas J., Istorijos mokslo naratyvumas ir objektyvumas, Istoriofografija ir atvira visuomenė, Vilnius, 1998, p. 36-67.
7.	Norkus Z., Apie istorizmą ir modernizmą istoriofografijoje, Istoriofografija ir atvira visuomenė, Vilnius, 1998, p. 68-93.
8.	What is history, now? How the past and present speak to each other. Ed. By Helen Carr and Suzannah Lipscomb, London: Weidenfeld and Nicholson, 2021.

Papildoma literatūra*

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Ankersmit F. R., Statements, Texts and Pictures, A New Philosophy of History, Ed. F. R. Ankersmit, H. Kellner, London, 1995.
2.	Ankersmit F. R., The Use of Language in the Writing of History, Working with Language. A Multidisciplinary Consideration of Language Use in Work Contexts, Ed. H. Coleman, Berlin, New York, 1989.
3.	Appleby, J.; Hunt, L.; Jacob, M. Tiesos sakymas apie istoriją. Vilnius, 1998.
4.	Carr, E. H. Kas yra istorija? Vilnius, 1999.
5.	Gieda, A. Manifestuojanti Klėja. Istorikai ir istorika Lietuvoje 1883–1940 metais. Vilnius, 2017.
6.	Lietuvos sovietinė istoriofografija. Teoriniai ir ideologiniai kontekstai. Sud. A. Bumblauskas, N. Šepetys. Vilnius, 1999.
7.	Michel de Certeau, The Writing of History, New York, 1988.
8.	Norkus, Z. Istorika. Vilnius, 1996.
9.	Spiegel G., History and Post Modernism, Past and Present, Nr. 135, 1992, p. 194-208.
10.	White H., The Content of the Form. Narrative Discourse and Historical Representation. Baltimore, 1987.
11.	Eidintas A., Istorija kaip politika: Įvykių raidos apvalgos. Vilnius, 2008.
12.	Vareikis, V. Kontraversiniai Antrojo pasaulinio karo vertinimai, Acta Historica Universitatis Klaipedensis, Antrojo pasaulinio karo pabaiga Rytų Prūsijoje, Klaipėda, 2009, t.18, p. 11-34.
13.	Švedas, A. Matricos nelaisvėje: sovietmečio lietuvių istoriofografija (1944-1985). Vilnius, 2009
14.	Bumblauskas, A. Lietuvos istorijos periodizacijos medeliai sovietinės istorijos požiūriu, Lietuvos istorijos studijos, 2006, t.17, p. 9-26.
15.	Aleksandravičius, E. Praeitis, istorija ir istorikai. Vilnius, 2000.
16.	Aleksandravičius, E. Kulakauskas, A. Nuo amžių slenksčio. Naujausia Lietuvos XIX amžiaus istoriofografija, Kaunas, 2001.
17.	*Kiekvienos disertacijos atveju, atsižvelgiant į tiriamos problemos specifiką sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas pagrindinę literatūrą papildančių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1	Rimantas Miknys	VDU	Prof. dr.	rimantas.miknys@vdu.lt
2	Egidijus Aleksandravičius	VDU	Prof. dr.	egidijus.aleksandravicius@vdu.lt
3.	Vaida Kamuntavičienė	VDU	Prof. dr.	vaida.kamuntaviciene@vdu.lt
4.	Liudas Glemža	VDU	Doc. dr.	liudas.glemza@vdu.lt
5.	Vygantas Vareikis	KU	Prof. dr.	vygantas.vareikis@gmail.com
6.	Vasilijus Safronovas	KU	Dr.	safonovas@gmail.com

7.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com
8.	Vytautas Jokubauskas	KU	Doc. dr.	vytautas.jokubauskas@ku.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST8002	6	VDU/KU	VDU HMF KU BRIAI	VDU Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

Kultūros istorijos problemos

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

Problems of History of Culture

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Teoriniu lygiu nagrinėjamos pagrindinės kultūros sampratų grupės, svarbiausios kultūros kaitos teorijos ir koncepcijos, kultūros dinamikos ir tvermės koncepcijos, subkultūrų formavimosi veiksniai, pagrindiniai kultūros raidą tiriantys metodai. Supažindinama su kultūros tyrimų disciplinomis: kultūros filosofija, kultūros sociologija, kultūrine ir socialine antropologija.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

During the course theoretical level the most important groups of cultural concepts, the most important theories of cultural change and conceptions, the ideas of cultural dynamics and endurance, the causes of formation of subcultures, the most important methods of research on cultural development are analysed. Students get acquainted with the most important disciplines that study culture: philosophy of culture, sociology of culture, cultural and social anthropology.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyje siūlomų disertacijoms temų numatomos kultūros istorijos problemos ar klausimai. Siūlom tematika įvairiais požiūriais siejasi su kultūros tyrimų problemomis.

Dalyko tikslai

Suteikti doktorantams kultūros istorijos tyrimų pažinimo įrankius: suvokti pagrindines kultūros sampratų, raidos koncepcijas, sąvokas, susipažinti su pagrindinėmis tyrimų metodologijomis. Ugdyti gebėjimus suvokti ir interpretuoti konkretaus istorijos laikotarpio vykusių kultūros procesų empirinius duomenis, lyginti skirtingų ir panašių bruožų turinčių kultūrų raidą.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Pagrindinės kultūros sampratos ir sąvokos
  2. Kultūros raidos sampratos.
  3. Pagrindinės kultūros raidos tyrimų metodologijoms ir disciplinoms.
  4. Gebėjimų interpretuoti konkretaus istorijos laikotarpio duomenimis ugdymas.
  5. Teorinė kultūros istorijos literatūros analizė.
- Studijų metodai - individualios konsultacijos, paskaitos, seminatai, vertinamas doktoranto referatas.

Studijų pasiekimų vertinimas

Egzaminas žodžiu -50%
Studento savarankiškas darbas (referatas) - 50%

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Ashplant, T. G., Smyth, Gerry, Explorations in cultural history, Pluto Press, 2001
2.	Burke P., Varieties of Cultural History, Cornell University Press, 1997.
3.	Burke P., What is Cultural History? Polity, 2011.
4.	Critical junctions : anthropology and history beyond the cultural turn, eds. Kalb D., Tak H., Berghahn Books, 2006
5.	Cultural history in Europe: institutions - themes – perspectives, ed. Rogge J., Verlag, 2011.
6.	Doing Cultural History Insights, Innovations, Impulses, eds. Mengler, J., Müller-Bongard K., Verlag, 2018.
7.	Geertz C., Kultūrų interpretavimas, Baltos lankos, 2005.
8.	Green, A. Cultural history, Palgrave Macmillan, 2008.

9.	Handley S., McWilliam R., Noakes L., New directions in social and cultural history, Bloomsbury Academic, 2018.
10.	The new cultural history, ed. Hun, L., University of California Press, 1989.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Arbor A., A crooked line: from cultural history to the history of society, University of Michigan Press, 2008
2.	Chaney D., The cultural turn: scene-setting essays on contemporary cultural history, Routledge, 1994.
3.	Leerssen J., National Thought in Europe: A Cultural History, Amsterdam University Press, 2018.
4.	Steen Ch., A Cultural History of Early Modern Europe, Routledge, 2019.
5.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Vaida Kamuntavičienė	VDU	Prof. dr.	vaida.kamuntaviciene@vdu.lt
2.	Silva Pocyte	KU	Doc. dr.	silva.pocyte@gmail.com
3.	Marius Sirutavičius	VDU	Dr.	marius.sirutavicius@vdu.lt
4.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com
5.	Tomasz Błaszczak	VDU	Doc. dr.	tomasz.blaszczak@vdu.lt
6.	Vasilijus Safronovas	KU	Dr.	vasilijus.safronovas@ku.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST8006	6	Vytauto Didžiojo universitetas	Humanitarinių mokslų fakultetas	Istorijos katedra

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

LIETUVOS DIPLOMATIJA IR TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ ISTORIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

LITHUANIAN DIPLOMACY AND HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	1
Konsultacijos	2
Seminarai	1
Individualus darbas	2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Dalykas yra skirtas Lietuvos diplomatinės ir tarptautinių santykių raidos istorijai; Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės diplomatinės tarnybos veiklos pristatymui ir analizei; 1914-1918 m. Lietuvos valstybingumo raidos procesų, tarptautinių santykių ir Lietuvos Respublikos geopolitinės aplinkos analizei; Lietuvos Respublikos diplomatinio korpuso formavimosi istorijai; tarpvalstybinių Lietuvos ir kaimyninių šalių santykių ypatumų nagrinėjimui gilinantis į užsienio politikos įrankius; Lietuvos diplomatinės tarnybos egzilyje veiklos problematikai, jos analizei ir vertinimui; XX a. pab.-XXI a. pr. diplomatinės formų turinio ir tarptautinių santykių galių suvokimui.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The subject is dedicated to the discussion of the following topics: the history of the development of Lithuanian diplomacy and international relations; the activities of the diplomatic service of the Grand Duchy of Lithuania; the development processes of the Lithuanian statehood in 1914-1918; international relations and geopolitical environment of the Republic of Lithuania; the history of the formation of the diplomatic corps of the Republic of Lithuania; cross-border relations between Lithuania and the neighbouring countries and the tools of foreign policy; activities of the Lithuanian diplomatic service in exile, their analysis and evaluation; forms of diplomacy and powers of international relations during the late 20th to early 21st centuries.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Diplomatija ir tarptautiniai santykiai yra neatsiejama Lietuvos valstybingumo raidos istorijos dalis. Tai svarbu suvokiant, analizuojant ir vertinant valstybės geopolitinę erdvę, jos vietą tarptautinių santykių sistemoje. Atskiriems valstybės raidos procesams įvertinti yra būtinas juos supantis kontekstas (istorinis, politinis, militarinis ir kt.), kurį atskleisti ir įvertinti padeda diplomatinės ir tarptautinių santykių istorijos pažinimas, jų istorinė institucinė analizė.

Dalyko tikslai

Supažindinti su Lietuvos diplomatinės raidos procesais; pristatyti diplomatinės tarnybos struktūrą ir jos pokyčius; aktualizuoti įvairių laikotarpių Lietuvos tarpvalstybinių santykių su kaimyninėmis valstybėmis ypatumus; suteikti žinias ir tyrimo įgūdžius apie diplomatinės ir tarptautinių santykių procesus, jų sąveikas, formas, sistemas.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Lietuvos diplomatinės ištakos ir viduramžiška diplomatinės praktikos tradicija.
II tema. LDK diplomatinės veiklos formos ir normos vėlyvaisiais viduramžiais ir ankstyvaisiais naujaisiais laikais (iki 1569).
III tema. LDK diplomatiniai įgaliotiniai ATR pasiuntinybių tarnyboje.
IV tema. LDK diplomatinės veiklos sferos: Rusija ir totorių chanatai.
V tema. Lietuvos valstybingumo raidos 1914-1918 m. analizė.
VI tema. Lietuvos Respublikos santykių su kaimyninėmis valstybėmis geopolitinė aplinka, didžiųjų Europos valstybių įtaka Baltijos regionui.

VII tema. Lietuvos Respublikos diplomatinio korpuso kūrimo procesas ir veiklos rezultatai.
VIII tema. Tarpvalstybinių Lietuvos-Lenkijos santykių ypatumai.
IX tema. Tarpvalstybinių Lietuvos-Rusijos santykių ypatumai.
X tema. Tarpvalstybinių Lietuvos-Vokietijos santykių ypatumai
XI tema. Tarpvalstybinių Lietuvos-Latvijos santykių ypatumai.
XII tema. 1938-1940 m. pamokos Lietuvos valstybės diplomatijai.
XIII tema. Lietuvos diplomatinės tarnybos egzilyje veiklos aspektai.
XIV tema. XX a. pab. - XXI a. pr. diplomatijos funkcijos, sąveikų įvairovė ir tarptautinių santykių galios.

Studijų pasiekimų vertinimas

Namų darbas ir darbas seminaruose – 50 % pažymio;
Egzaminas – 50 % pažymio.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai
1.	Fry M. G., Goldstein E., Langhorne R., <i>Guide to International Relations and Diplomacy</i> , London: Bloomsbury Publishing Plc, 2002.
2.	<i>Historia dyplomacji polskiej</i> . T. 1, Połowa X w. – 1572, pod red. G.Labudy i M.Biskupa, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980.
3.	<i>Historia dyplomacji polskiej</i> . T. 2, 1572-1795, pod red. Zbigniewa Wójcika, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1982.
4.	Lopata R., Lietuvos valstybingumo raida 1914-1918 metais, <i>Lietuvių atgimimo istorijos studijos</i> , t. 9, Vilnius: Mintis, 1996.
5.	Skirius J., <i>Lietuvių visuomenininkas ir diplomatas Bronius Kazys Balutis (1880-1967)</i> , Vilnius: Vaga, 2001.
6.	Žalys V., <i>Lietuvos diplomatijos istorija (1925-1940)</i> , 1 t., Vilnius: Versus aureus, 2007.
7.	Žalys V., <i>Lietuvos diplomatijos istorija (1925-1940)</i> , 2 t., 1 d. Vilnius: Edukologija, 2012.
8.	Žalys V., <i>Lietuvos diplomatijos istorija (1925-1940)</i> , 2 t., 2 d. Vilnius: Edukologija, 2012.
9.	Kasparavičius A., <i>Tarp politikos ir diplomatijos. Šventasis Sostas ir Lietuvos Respublika</i> , Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2008.
10.	Butkus Z., <i>Lietuvos ir Latvijos santykiai 1919 – 1929 metais</i> , Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
11.	Jonušauskas L., <i>Likimo vedami: Lietuvos diplomatinės tarnybos egzilyje veikla (1940 – 1991)</i> , Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2003.
12.	Liekis Š., <i>1939: The Year that Changed Everything in Lithuanian's History</i> , Amsterdam-New-York, Rodopi, 2010.
13.	<i>Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai 1938-1940 metais</i> , dokumentų rinkinys, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013.
14.	Kraujalis R., <i>Lietuva Vakarų politikoje: Vakarų valstybių nuostatos Lietuvos okupacijos ir aneksijos klausimu 1940-1953 metais</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
15.	McHugh J. T., Pacy J. S. <i>Diplomats Without a Country – Baltic Diplomacy, International Law, and the Cold War</i> . Greenwood Press, 2001.
16.	Kissinger H. <i>Diplomatija</i> . Vilnius: Pradai, 2003.
17.	Laurinavičius Č., Motieka E., Statkus N. <i>Baltijos valstybių geopolitikos bruožai. XX amžius</i> . Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005.
18.	Butkus Z. Tarp Trečiojo Reicho ir Trečiosios Romos. Vokietijos ir Sovietų politikos poveikis Baltijos šalių tarptautinei ir vidaus padėčiai tarpukaryje. Mokslo monografija, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2019.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai
1.	Banionis E., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasiuntinybių tarnyba XV-XVI amžiais, Diemedis, 1998.

2.	Hamilton K., Langhorne R., <i>The practice of diplomacy: its evolution, theory and administration</i> , London – New York: Routledge, 2000.
3.	Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Maskvos valstybės sutartys 1449–1556 metai, Versus Aureus – Vytauto Didžiojo universitetas, 2017.
4.	Sirutavičius M., Diplomatines veiklos organizacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1569–1604 metais, Vytauto Didžiojo universitetas. 2018.
5.	Rowell S. C., A pagan's word: Lithuanian diplomatic procedure 1200-1385, <i>Journal of Medieval History</i> , Vol. 18, Issue 2, 1992, p.145–160.
6.	Kananovič U., The making of international agreements in the late medieval Grand Duchy of Lithuania, M.A. <i>Thesis in medieval studies</i> , Central European University, Budapest, 1996.
7.	Senn A. E., <i>Lietuvos valstybės atkūrimas 1918 – 1920</i> , Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1992.
8.	Laurinavičius Č., <i>Politika ir diplomatija: Lietuvių tautinės valstybės tapimo ir raidos fragmentai</i> , Kaunas: Naujasis lankas, 1997.
9.	Chadavoine I. <i>Prancūzmetis Klaipėdoje ir kas po to (1920 – 1932)</i> , Vilnius: Žara, 2003.
10.	Žalys V., <i>Kova dėl identiteto: Kodėl Lietuvai nesisekė Klaipėdoje tarp 1923-1939 m., Ringen um Identität: Warum Litauen zwischen 1923 und 1939 im Memelgebiet keinen Erfolg hatte</i> , Lüneburg: Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk, 1993.
11.	Kasparavičius A., <i>Didysis X Lietuvos užsienio politikoje</i> , Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 1996.
12.	<i>Lietuvos užsienio reikalų ministrai 1918 – 1940</i> , Kaunas: Šviesa, 1999.
13.	<i>VLIK'as ir Lietuvos diplomatinė tarnyba išeivijoje</i> , Vilnius: Versus aureus, 2004.
14.	Łossowski P., <i>Konflikt polsko – litewski 1918 – 1920</i> , Warszawa: Książka i Wiedza, 1996.
15.	Łossowski P., <i>Stosunki Polsko-Litewskie 1921-1939</i> , Warszawa: Instytut Historii PAN, 1997.
16.	Łossowski P., <i>Kłajpeda kontra Memel</i> , Warszawa: Neriton, 2007.
17.	Žalimas D. <i>Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. tarptautiniai teisiniai pagrindai ir pasekmės</i> . Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2005.
18.	<i>Lietuvos Respublikos užsienio politika: dokumentai 1939-1940</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, t. 1, t. 2.
19.	Wisner H., <i>Rzeczpospolita Wazów: Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego, dyplomacja, varia</i> , Neriton, 2002.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Šarūnas Liekis	VDU	Prof. dr.	sarunas.liekis@vdu.lt
2.	Jonas Vaičenonis	VDU	Prof. dr.	jonas.vaicenonis@vdu.lt
3.	Marius Sirutavičius	VDU	Dr.	marius.sirutavicius@vdu.lt
4.	Asta Petraitytė-Briedienė	VDU	Dr.	asta.petraityte-briediene@vdu.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST 9001	6	VDU/ KU	VDU HMF KU BRIAI	VDU Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

VISUOMENĖS RAIDOS PROBLEMOS

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

SOCIETY DEVELOPMENT PROBLEMS

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

XIX–XX amžiaus Lietuvos istorija yra mokslinio tyrimo objektas, tačiau dažnai aprašomas iš etnokultūrinių pozicijų. Kurso metu bus analizuojamos svarbiausios to laikmečio savivokos formos, naujųjų klasių/sluoksnių motyvacijos kitimas, atskleidžiamos demokratėjimo tendencijos. Ypatingas dėmesys skiriamas inteligentijos formavimosi procesui, kurio išdava buvo lietuvių atgimimo ir valstybės atkūrimo siekiai. Analizuojama kaip lietuvių pilietinės sąmonės kaita ir pilietinės visuomenės užuomazgos tampa svarbiausiu aptariamos istorijos objektu. Analizuojamos visuomenės modernizavimo tendencijos, tautinių mažumų problematika, pagrindinės kultūrinės raidos tendencijos. Analizuojama Lietuvos ir Europos/pasaulio raida iš geopolitinių ir civilizacinių permainų perspektyvos. Pristatomos teorinės tarptautinių santykių prieigos, kuriant sintetinę perspektyvą, tinkančią įvertinti sąsajas tarp valstybių ir tarptautinės sistemos funkcionavimo. Analizuojami įvairūs valstybės ir visuomenės apibrėžimai, pristatant teorinę tarptautinių santykių perspektyvą ir pritaikant ją Lietuvos situacijai.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

Lithuanian history in the 19th and 20th centuries often described in ethno-cultural positions. The course analyzes self-consciousness form, classes motivation changes, disclosed democratization trend. Particular focus on the process of the formation of the *intelligentsia*, which was the result of a special Lithuanian revival and restoration of the state aims. The course analyzes Lithuanian civil consciousness changes and how civil society becomes a substantial part of the Lithuanian history, social modernization trends. During the study attention is drawn to the problems of ethnic minorities and main cultural trends. Lithuanian history is analyzed in the context of development of world civilization and geopolitical changes. International relations theoretical access, creating a synthetic perspective, suitable analysis of the links between the state and the international system is presented as definitions of the state, the theoretical analysis of international relations perspective and the specific of the Lithuanian situation in the 20th century.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyko aktualumą lemia visuomenės poreikis pažinti praeitį, kritiškai vertinti pagrindinius modernios lietuvių tautos tapimo šaltinius, savarankiškai formuluoti tyrimo problemas visuomenės tyrimų srityje, analizuoti lietuvių pilietinės sąmonės kaitą, pritaikyti teorines įžvalgas tarptautinės sistemos apibūdinimui, suprasti ir atpažinti mažų ir vidutinių valstybių problematiką bei saugumo koncepcijas.

Dalyko tikslai

Dalyko tikslas – analizuoti svarbiausias Lietuvos visuomenės raidos problemas XIX–XX a., siejant jas su Vidurio Rytų Europos regiono istorija, išmokti taikyti kultūrologinius, hermeneutinius, mentaliteto istorijos metodus.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. *Visuomenė, Liaudis, Tauta*- svarbiausių kategorijų ir sampratų kaita XIX amžiuje.
2. Pilietinės visuomenės koncepcijos problematika XIX-XX a.
3. Visuomenės kaip organizuotų piliečių bendrijos užuomazgos Abiejų Tautų Respublikos žlugimo epochoje.
4. Marginalinės visuomenės kontūrai: tradicija šalia primetamos viešosios tvarkos.
5. Visuomeniniai solidarumo tinklai draudimų ir agresyvios rusifikacijos sąlygomis: tarp nuopolio ir konspiracijos.
6. Diasporos vaidmuo lietuvių *visuomenėjimo* procese XIX a. pabaigoje - XX a. pradžioje.
7. Tautinis atgimimas kaip šiuolaikinės visuomenės atsiradimo faktorius.
8. I pasaulinio karo įtaka tautinių valstybių susidarymui.
9. Tautinių valstybių raida Europoje po I pasaulinio karo.

10. Lietuvos tautinių mažumų požiūris į Lietuvos valstybingumo atkūrimą 1917-1918 m.
11. Europietiškos politinės minties dimensija lietuviškame diskurse. Lietuvos visuomenė 1918–1940 m.
12. Valdžios politika tautinių mažumų klausimu (teorinis aspektas).
13. Valstybingumo modeliai II pasaulinio karo metais.
14. Vidurio ir Rytų Europos visuomenių raidos tendencijos autoritarinėmis ir totalitarinėmis sąlygomis.
15. Valstybingumo koncepcijos tarptautinių santykių teorijoje.
16. Marksistinių teorijų teikiamos išvalgos tarptautinių santykių analizei.
17. Valstybė ir visuomenė Lietuvoje XX a.
18. Tarptautinė visuomenė ir homogenizacija.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Buzan, B. Žmonės, valstybės ir baimė, Vilnius. 1997
2.	Berglund, S., Aarebrot, F. The Political history of Eastern Europe in the 20th century. London, 1997.
3.	Senn. A.E. Gorbačiovo nesėkmė Lietuvoje. Vilnius, 1997.
4.	Okupacija ir aneksija: pirmoji sovietinė okupacija (1940-1941). Vilnius, 2006.
5.	Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija. Vilnius, 2005
6.	Vaskela, G. Žemės reforma Lietuvoje 1919-1940 metais. Analizuojant Rytų ir Vidurio Europos agrarinės raidos XX a. 3-4 dešimtmečiais tendencijas. Vilnius, 1998.
7.	D. Mačiulis. Valstybės kultūros politika Lietuvoje 1927–1940 metais. Vilnius, 2005.
8.	Kavolis V. Sąmoningumo trajektorijos. Chicago, 1986.
9.	Vėbra R. Lietuvių visuomenė XIX a. antrojoje pusėje. Vilnius, 1990.
10.	Aleksandravičius E., Kulakauskas A. Carų valdžioje. Vilnius, 1996.
11.	Romeris M., Lietuva. Studija apie lietuvių tautos atgimimą, Vilnius, 2006.
12.	Snyder, Th. Kruvinosios žemės. Europa tarp Hitlerio ir Stalino, Vilnius, 2011.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Buchowski, K. Polacy w niepodległym państwie Litewskim 1918-1940. Białystok, 1999.
2.	R. Lopata. Tarptautinių santykių istorija. Vilnius, 1997.
3.	R. Lopata. Tarptautinių santykių istorija. Vilnius, 2000.
4.	G. H. Sabine, T. L. Thorson. Politinių teorijų istorija. Vilnius, 1995.
5.	H. J. Berman. Teisė ir revoliucija. V. 1999.
6.	M. Akehurst, P. Malanczuk. Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas. V., 2000
7.	L. Benevolo. Europos miesto istorija. Vilnius, 1998.
8.	G. Craig. Vokiečiai. Vilnius, 1995.
9.	T. K. Derry. Skandinavijos istorija. Vilnius, 1995.
10.	P. Wandycz. Laisvės kaina. Vidurio Europos istorija nuo viduramžių iki dabarties. Vilnius, 1997.
11.	N. Davies. Dievo žaislas: Lenkijos istorija nuo seniausių iki 1975 metų. T. 1. Vilnius, 1998.
12.	U. Hoff. Švietimo epochos Europa. Vilnius, 1996.
13.	P. Johnson. Žydų istorija. Vilnius, 1999.
14.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Saulius Pivoras	VDU	Prof. dr.	saulius.pivoras@vdu.lt
2.	Kastytis Antanaitis	VDU	Doc. dr.	kastytis.antanaitis@vdu.lt
3.	Vygantas Vareikis	KU	Prof. dr.	vygantas.vareikis@gmail.com
4.	Rimantas Miknys	VDU	Prof. dr.	rimantas.miknys@vdu.lt
5.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com
6.	Vytautas Jokubauskas	KU	Doc. dr.	vytautas.jokubauskas@ku.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST8007	6	VDU	VDU HMF	Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

LYGINAMOJI LIETUVIŲ MIGRACIJOS IR DIASPOROS ISTORIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

COMPARATIVE HISTORY OF THE LITHUANIAN MIGRATION AND DIASPORA

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso metu analizuojant pagrindinius migracijos iš Lietuvos procesus siekiama atskleisti lietuvių diasporos susiformavimo aplinkybes bei formas. Didelis dėmesys skiriamas ne tik lietuvių, bet ir kitų tautinių grupių migracijos procesams, lyginamajai lietuvių ir kitų tautų diasporos istorijai. Analizuojamos skirtingos emigracijos bangos, lietuvių diasporos formavimasis JAV ir kituose kraštuose, tautinės savimonės išlaikymo būdai ir problemos emigracijoje. Didžiausias dėmesys skiriamas diasporos organizavimosi procesams, etninių institucijų kūrimosi, veiklos istorijai, pristatoma kultūrinė, ekonominė, politinė lietuvių išeivijos veikla. Aptariamas diasporos ryšys su gimtuoju kraštu ir diasporos įtaka ekonominiams, politiniams, socialiniams Lietuvos gyvenimo procesams.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

This course is intended to the comparative studies of the history of Lithuanian migration and Lithuanian diaspora. The course aims to analyze the main migration processes of Lithuanian (and other ethnic groups), various waves of emigration, the formation of the Lithuanian diaspora in the USA and other countries. The main attention is paid to the processes of organization of the diaspora, the problems of ethnic identity in emigration, the cultural, economic, political activities of the Lithuanian diaspora, diaspora's relations with the homeland.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyko aktualumą lemia ne tik įvairiuose kraštuose besiformuojanti diaspora, bet ir Lietuvos visuomenės poreikis pažinti lietuvių diasporos praeitį, suvokti lietuvių migracijos raidos formas bei įvairovę bendraeuropiniame kontekste, lyginant su kitais Vidurio ir Rytų Europos kraštais. Šio dalyko studijos ugdo istoriko mokslininko gebėjimus atlikti mokslinį tinkama metodologine prieiga pagrįstą tyrimą ir jį pristatyti šiuolaikinei visuomenei.

Dalyko tikslai

Studijų tikslas – analizuoti lietuvių migracijos procesus bendraeuropiniame kontekste, lyginant su kitais Vidurio ir Rytų Europos kraštais, diasporos bendruomenių formavimąsi, socialinę raidą, lietuvių politinę, kultūrinę, visuomeninę veiklą pasaulyje, tautinio tapatumo problemas emigracijoje bei lietuvių diasporos santykius su tėvyne.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Migracijos tendencijos ir kryptys.
2. Lietuvių migravimas LDK ekspansijos ir nuopuolio epochoje.
3. Didžioji ekonominė emigracija iki I Pasaulinio karo, lietuviškų kolonijų steigimasis JAV ir kituose kraštuose
4. Pirmosios emigrantų organizacijos, ideologinė diferenciacija.
5. Tautinės savimonės išlaikymo būdai; integracijos, asimiliacijos problemos.
6. Kultūrinė, ekonominė ir politinė lietuvių išeivijos veikla.
7. Lietuvių diaspora tautinio atgimimo ir Vasario 16-sios Lietuvos atsiradimo metu.
8. Lietuvos Respublikos vyriausybės požiūris į emigraciją ir emigracinę politiką.
9. Politinė lietuvių emigracija po II Pasaulinio karo.
10. Išeivijos lietuvių politinė, tautinė veikla 1944-1990 m.
11. Pasaulio lietuvių idėja ir Pasaulio lietuvių bendruomenės sukūrimas.
12. Išeivijos ryšiai su sovietų okupuota Lietuva.
13. Socialinė lietuvių diasporos raida.
14. Lietuvių išeivijos rūpestis atgimstančia Lietuva.

15. Modernioji emigracija. Masinės emigracijos iššūkiai po 1990 metų: kryptys, specifika, tendencijos.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Pagrindinė literatūra*

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Aleksandravičius E. Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija. Vilnius, 2013.
2.	Eidintas A. Lietuva ir masinė išėivystė 1868-2020 metais. Vilnius, 2021.
3.	Kučas A. Amerikos lietuvių istorija. Bostonas, 1971.
4.	Bartusevičius V. Lietuviai DP stovyklose Vokietijoje, 1945-1951. Vilnius, 2012.
5.	Fainhauz D. Lithuanians in the USA. Aspects of Ethnic Identity. Chicago, 1991.
6.	Hartman G. The Immigrant as Diplomat: Ethnicity, Nationalism, and the Shaping of Foreign Policy in the Lithuanian – American Community, 1870–1922. Chicago, 2002.
7.	Skirius J. JAV lietuvių darbai Lietuvai. Vilnius, 2018.
8.	Wyman M. DP: Europe's Displaced Persons 1945-1951. Pfiladephia, 1989.
9.	Gilbert E. Changing Identities. Latvians, Lithuanians and Estonians in Great Britain. UK, 2013.
10.	Popenhagen L. Australian Lithuanians. Sydney, 2012.
11.	Persian J. Beautiful Balts. From Displaced Persons to New Australians. Sydney, 2017.

Papildoma literatūra*

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Van Reenan A. Lithuanian diaspora: Koenigsberg to Chicago. London, 1990.
2.	Misiūnas R. Informacinių kovų kryžkelėse: JAV lietuvių informacinės kovos XIX a. pabaigoje – 1922 m. Vilnius, 2004.
3.	Kuzmickaitė D. Tarp dviejų pasaulių: naujieji imigrantai lietuviai Čikagoje (1988-2000). Kaunas, 2004.
4.	Pasaulio lietuvių bendruomenė 1949–2003. Sudarytoja V. Stravinskienė. Vilnius, 2004.
5.	Ūsaitė K., Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga XX a. 6-9 dešimtmečiais. Vilnius, 2013.
6.	Pasaulio lietuviai. Red. P. Ruseckas. Kaunas, 1935.
7.	Janauskas G. „Kongresinė akcija“. JAV ir Kanados lietuvių politinis lobizmas XX a. 6 dešimtmečio pabaiga – 1990 m. Vilnius, 2009.
8.	Skirius J. Lietuvos valdžios ryšiai su JAV lietuviais 1926-1940 metais: suartėjimo kelių paieškos. Vilnius, 2016.
9.	Dapkutė D. Lietuvių išėivijos liberaliosios srovės genezė: politiniai-organizaciniai aspektai 1945 m. - šeštojo dešimtmečio pabaiga. Vilnius, 2002.
10.	Bučinskytė I. Idealų vedami. Ateitininkai išėivijoje XX a. 5-7 dešimtmečiais. Vilnius, 2008.
11.	Bartusevičius V. Vokietijos lietuviai 1950-1990. Vilnius, 2021.
12.	Didžiosios Britanijos lietuvių bendruomenė: praeitis, dabartis, ateitis. Vilnius, 2008.
13.	Prancūzijos lietuvių bendruomenė: istorija ir dabartis. Vilnius, 2009.
14.	Plakans A. The Reluctant Exiles Latvians in the West after World War II. Series: On the Boundary of Two Worlds, Volume: 45. Brill, 2021.
15.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Egidijus Aleksandravičius	VDU	Prof. habil. dr.	egidijus.aleksandravicius@vdu.lt
2.	Daiva Dapkutė	VDU	Dr.	daiva.dapkute@vdu.lt
3.	Giedrius Janauskas	VDU	Doc. dr.	giedrius.janauskas@vdu.lt
4.	Asta Petraitytė-Briedienė	VDU	Dr.	asta.petraityte-briediene@vdu.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST9002	6	VDU	VDU HMF	Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

PASAULIO DIASPORŲ PROBLEMOS

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

PROBLEMS OF WORLD DIASPORAS

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		2
Seminarai		1
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso metu siekiama susipažinti su teoriniais diasporų tyrimų modeliais. Gretinant klasikinių ir modernių diasporų raidą ir dabartinę situaciją, siekiama išryškinti diasporų formavimosi, organizavimosi, veikimo ypatybes, nagrinėti diasporas integravimosi, lojalumo, indentiteto išsaugojimo ir tęstinumo, santykių su kilmės šalimi, politinio atstovavimo, globalizacijos problemų, tarptautinių santykių problemų kontekste.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course aims present the theoretical study of diasporas models, confronting classical and modern diasporas in the development and the current situation, highlighting the formation of diasporas organization, operation characteristics. During the course the diaspora integration, loyalty, indentity preservation and continuity of relations with the homeland, political representation, globalization, international relations in the context of diaspora problems is presented.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Diasporos yra vienos ryškiausių ir prieštaringai vertinamų globalaus pasaulio apraiškų. Ryšiai tarp migrantų ir žmonių, likusių kilmės šalyje daro ženklį įtaką ir tikslo bei kilmės šalių visuomenėms bei pačioms diasporoms. Besiformuojanti lietuvių diaspora, Lietuvos valstybės diasporos politika bei besiplėtojantys diasporos tyrimai Lietuvoje suponuoja poreikį pažinti kitas diasporas, jų raidos bei šiandieninės situacijos ypatybes. Kitų šalių ir diasporų geroji patirtis gali būti naudinga lietuvių diasporai, o taip pat diasporos politikos formuotojams Lietuvoje, o žymiausių diasporų tyrėjų išvalgos, metodologinės prieigos gali pasitarnauti diasporų tyrėjams Lietuvoje.

Dalyko tikslai

Dalyko tikslai:

1. Įvertinti ir analizuoti teorinius diasporų tyrimų modelius.
2. Gretinant klasikinių ir modernių diasporų raidą ir dabartinę situaciją, tirti diasporų formavimosi, organizavimosi, veikimo ypatybes.
3. Nagrinėti diasporas integravimosi, lojalumo, indentiteto ir tęstinumo išsaugojimo, santykių su kilmės šalimi, politinio atstovavimo, globalizacijos, tarptautinių santykių problemų kontekste.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Diasporos samprata ir apibrėžtys. Šioje temoje susipažįstama su skirtingų autorių diasporos sampratomis, šių kaita bei klasifikacija.
2. Teoriniai diasporų tyrimo modeliai. Detaliai išanalizuoti Robin Cohen, Gabriel Sheffer, Rogers Brubaker, William Safran, James Clifford ir kitų pasirinktų autorių teorinius konceptus, atidengiančius diasporų kaip sociokultūrinių bendruomenių tyrimo metodologines prieigas.
3. Klasikinės diasporos (žydai, armėnai, graikai, airiai, afrikiečiai). Šioje temoje aptariami pagrindiniai klasikinių diasporų raidos ir šiandieninės situacijos bruožai.
4. Imperinės diasporos (britai, prancūzai, vokiečiai, rusai). Šioje temoje išryškinami pagrindiniai imperinių diasporų raidos ir dabartinės padėties bruožai.
5. Darbo ir prekybos diasporos (indai, kina, italai, turkai, libaniečiai, lenkai, lietuviai). Temoje atskleidžiamos minėtų diasporų raidos ir šiandienos ypatybės.
6. Šiuolaikinės diasporos (meksikiečiai, Australijos, Naujosios Zelandijos diasporos).
7. Iššūkiai diasporoms (integracija, lojalumas, savojo indentiteto išlaikymas ir diasporos tvėrmės klausimas.
8. Santykiai su kilmės šalimi (pilietybė, finansinė parama), politinis atstovavimas (gyvenamoje ir kilmės šalyse).
9. Problemos su kuriomis susiduria diasporos, tikslo ir kilmės šalys, tarptautinės bendruomenės veikla.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose – 50 % pažymio. Egzaminas – 50 % pažymio.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Cohen R., Global diasporas, London ; New York (N.Y.) : Routledge, 2008.
2.	Sheffer G., Diaspora Politics. At Home Abroad. Cambridge University Press, 2003.
3.	Laguerre M. S., Diaspora, Politics, and Globalization. Palgrave Macmillan, 2006.
4.	Comparing Postcolonial Diasporas. Ed. Michelle Keown, David Murphy, James Procter. Palgrave Macmillan, 2009.
5.	Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods. Ed. by Rainer Bauböck and Thomas Faist. Amsterdam University Press, 2010.
6.	Diasporas in conflict. Peace-makers or peace-wreckers? Edited by Hazel Smith and Paul Stares. United Nations University, 2007.
7.	Jennifer M. Brinkerhoff. Digital Diasporas Identity and Transnational Engagement. Cambridge University Press, 2009.
8.	Diasporas. Concepts, intersections, identities. Ed. By Kim Knott and Sein Mcloughlin. Zed books. London, New York, 2010.
9.	Safran W. „Diasporas in modern societies: myths of homeland and return”, Diaspora 1991 1(1), pp. 83-99.
10.	Clifford J. „Diasporas“ // Cultural Anthropology. Volume 9, Issue 3, August, 1994, pp.302-338. DOI: 10.1525/can.1994.9.3.02a00040

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	The Cambridge survey of world migration. Ed. by Robin Cohen Cambridge University Press, 2010.
2.	Homelands and Diasporas. Greeks, Jews and Their Migrations. Edited by Minna Rozen. London, 2008.
3.	Diasporas in the New Media Age. Identity, Politics, and Community ed. by Andoni Alonso and Pedro J. Oiarzabal, University of Nevada Press, Reno, Nevada, 2010.
4.	Chaliand Gerard, Rageau Jean-Pierre. The Penguin Atlas of Diasporas. Penguin books USA, 1995.
5.	Encyclopedia of Diasporas. Vol. 1, 2. Ed. Melvin Ember, Carol R. Ember, Ian Skoggard. Springer Science+Business Media Inc., 2005.
6.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia pateikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Giedrius Janauskas	VDU	Doc. Dr.	giedrius.janauskas@vdu.lt
2.	Daiva Dapkutė	VDU	Dr.	daiva.dapkute@vdu.lt
3.	Egidijus Aleksandravičius	VDU	Prof. habil. dr.	egidijus.aleksandravicius@vdu.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST9003	6	VDU/ KU	VDU HMF KU BRIAI	Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

VALSTYBĖ EUROPOS IR REGIONO KONTEKSTE (TEORINIS METODOLOGINIS ASPEKTAS)

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

THE STATE IN THE CONTEXT OF EUROPE AND REGION (THEORETICAL METHODOLOGICAL ASPECT)

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		2
Seminarai		1
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kursas skirtas supažindinti su istoriografijos sąvokos „valstybė“ teorinių sampratų ir apibrėžčių įvairove, sąvokos „valstybė“ sąsajomis su „suvereniteto“, „identiteto“, „Europos“, „Europos regionų“ sąvokomis, parodyti valstybės kaip istorinio reiškinių formos ir turinio kaitos procesus, valstybės istoriją Antikoje, valstybės raidą Rytuose, Vakarų ir Vidurio Rytų Europoje, apibūdinti valstybės, kaip tiriamo objekto istorinių tyrimų metodologines prieigas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course is designed to introduce the concept of "State" in historiography, theoretical concepts and definitions of its diversity, how the concept of "State" interfaces with the concepts of "sovereignty", "identity", "Europe", "European Regions; present the state in Antique period, state in East, Western and East Central Europe, show the state as a historical phenomenon, the shape and content of change processes, to describe the different periods of the state in the light of historical research methodological approaches.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Valstybė yra istoriškai susiklosčiusi iki šiol egzistuojanti visuomenės sociopolitinės ir sociokultūrinės organizacijos forma. Įvairių istorinių laikotarpių Europos valstybės tyrimai, naujų teorinių, metodologinių įžvalgų formulavimas yra aktualus šiuolaikinio istorijos mokslo uždavinys.

Dalyko tikslai

Studijuoti Europos sociopolitinio, sociokultūrinio fenomeno „valstybė“ teorinių sampratų, tyrimų metodologijos, Europoje istoriškai susiklosčiusių valstybių formų ir turinio įvairovę, ugdyti tyrėjų gebėjimus taikyti teorines metodologines prieigas tiriant įvairių laikotarpių, regionų Europos valstybes.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

Kurso turinys: valstybės kaip visuomenės sociopolitinės ir sociokultūrinės organizacijos formos atsiradimas ir raida Europos civilizacijos erdvėje; valstybės istorinių tyrimų metodologija.

Pagrindinės temos:

1. Europa ir jos regionai: sociokultūrinės ir sociopolitinės apibrėžtys. Analizuojamos teorinės sąvokos „Europa“, „regionai“.
2. Europos idėja praityje ir šiandien. Per istoriografijos prizmę pristatomas Europos kaip idėjos susiformavimas ir kaita.
3. Civilizacinė Europos erdvė. Pristatoma, kaip nuo Antikos iki šių dienų istoriškai klostėsi ir keitėsi Europos civilizacijos erdvė. Valstybės antikos laikais.
4. Europos regionų modeliavimas. Aptariama būdų, kuriais modeliuojami Europos regionai, įvairovė.
5. Valstybė Europos istorijoje. Aiškinama, kad sąvoka „valstybė“ yra įvairiaprasmė, skirtingos jos reikšmės nebūtinai yra nesuderinamos tarpusavyje. Kita vertus, jas vis dėlto reikėtų skirti, ypač atsižvelgiant į konkretaus tyrimo problematiką.
6. Valstybė kaip universalus istorinis reiškinys. Sąvoka „valstybė“ nagrinėjama kaip idėja, kad politinė bendruomenė pasižymi tam tikrais universaliais bruožais.
7. Valstybė kaip filosofinė sąvoka. Pasirėmus politinės teorijos darbais aptariami mėginimai apibrėžti valstybę, atskiriant ją nuo kitų žmonių bendrabūvio formų.
8. Valstybė kaip „politinis kūnas“ ir jo kaita. Nagrinėjama istoriografinė „politinio kūno“ koncepcija ir taikymo valstybei galimybės.

9. Valstybė kaip modernus reiškiny. Nagrinėjama idėja, kuri valstybę apibrėžia kaip ypač modernų reiškinį. Valstybė, kurią galima apibrėžti kaip tautos valią atstovaujančią, jos interesus ginančią instituciją, taip pat – ir save pačią kaip ypatingą veiklą.
10. Naujoji Europos koncepcija: Europos Sąjunga ir valstybė. Nagrinėjamos šiuolaikinės teorinės įžvalgos apie valstybės vaidmenį Europos Sąjungos erdvėje. Iššūkiai ir problemos.

Studijų metodai: Analitinis, skirtas, remiantis šiuolaikine istorijos tyrimų metodologija, nagrinėti atskirą Europos valstybių raidą. Lyginamasis, skirtas apibūdinti „valstybių Europą“ kaip istorinį fenomeną.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose - 50% vertinimo.

Egzaminas - 50% vertinimo.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Davies N. Europa. Istorija. Vilnius, 2002.
2.	Babinskas N., Analitinės istorinės regionistikos paradigmos: metodologinė-istoriografinė studija, Vilniaus universiteto leidykla, 2019.
3.	Brague R., Ekscentriškoji Europos tapatybė. Vilnius, 2001.
4.	Delanty G., Europos išradimas: idėja, tapatumas, realybė, Vilnius, 2002.
5.	Kantorowicz E. H., The King`s Two Bodies. A Study in Mediaeval Political Theology, Princeton, N.J., 1997.
6.	Ertman, T., Birth of the Leviathan. Building States and Regimes in Medieval and Early Modern Europe, Cambridge University Press, 1997.
7.	Wandycz P. S., Laisvės kaina. Vidurio Rytų Europos istorija nuo viduramžių iki dabarties. Vilnius, 1997.
8.	Europos idėja Lietuvoje : istorija ir dabartis, sud. Staliūnas D., Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2002.
9.	Baár M., Historians and Nationalism : East-Central Europe in the Nineteenth Century, Oxford University Press, 2010.
10.	Lucas, E. Naujasis šaltasis karas. Kremliaus keliamą grėsmę Rusijai ir Vakarams, Vilnius, 2008.
11.	Hroch, M., Mažosios Europos tautos. Vilnius, 2012.
12.	Kagan, R., Apie rojų ir galią. Amerika ir Europa naujoje pasaulio tvarkoje, Vilnius, 2004.
13.	A.R. Gilpin. Globalinė tarptautinių santykių ekonomika. Vilnius, 1998.
14.	Grzechnik M., Regional histories and historical regions: the concept of the Baltic sea region in Polish and Swedish historiographies, Peter Lang, 2012.
15.	Riomeris M., Suverenitetas. Vilnius, 1994.
16.	Riomeris M., Valstybė. T.1-2, Vilnius, 1994
17.	Snyder T., The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999, Yale University Press, 2003.
18.	Europos istorijos ribos ir skirstymai, sud. Babinskas N., Margi raštai, 2014.
19.	J. Taylor. Habsburgų monarchija 1809-1918. Austrijos imperijos ir Austrijos – Vengrijos istorija. Vilnius, 1999.
20.	E. Gellner. Tautos ir nacionalizmas. Vilnius, 1999.
21.	Inglot T., Welfare States in East Central Europe, 1919–2004, Cambridge University Press, 2008.
22.	Thinking through Transition: Liberal Democracy, Authoritarian Pasts, and Intellectual History in East Central Europe After 1989, Central European University Press, 2015.
23.	E. J. Hobsbawm. Kraštutinumų amžius: trumpasis XX amžius. Vilnius, 2000.
24.	Tautiniai naratyvai ir herojai Vidurio Rytų Europoje po 1989 m., Vytauto Didžiojo Universitetas - Vilnius, 2015.

Papildoma literatūra*

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Berman H. J., Teisė ir revoliucija. Vakarų teisės tradicijos formavimasis, Pradai, 1999.
2.	East-Central Europe in European History. Themes&Debates. Lublin, 2009.
3.	The Polish-Lithuanian Monarchy in European Context, c. 1500–1795, ed. Butterwick R., Palgrave Macmillan, 2001.

4.	Augustyniak U., History of the Polish-Lithuanian Commonwealth: State, Society, Culture, Peter Lang, 2015.
5.	Mishkova D., Trencsényi B., European regions and boundaries: a conceptual history, Berghahn Books, 2017.
6.	Grzeškowiak-Krwawicz A., The Political Discourse of the Polish-Lithuanian Commonwealth: Concepts and Ideas, Routledge, 2020.
7.	Bucevičiūtė L., Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XV-XVI a.: valstybės erdvės ir jos sienų samprata, Versus aureus - Vytauto Didžiojo Universitetas, 2015.
8.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Rimantas Miknys	VDU	Dr. prof.	rimantas.miknys@vdu.lt
2.	Saulius Pivoras	VDU	Dr. prof.	saulius.pivoras@vdu.lt
3.	Marius Sirutavičius	VDU	Dr.	marius.sirutavicius@vdu.lt
4.	Vytautas Jokubauskas	KU	Dr.	pilsotas@yahoo.com
5.	Vygantas Vareikis	KU	Prof. dr.	vygantas.vareikis@gmail.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST9004	6	VDU/ KU	VDU HMF KU BRIAI	VDU Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

VIDURIO RYTŲ EUROPOS IR BALTIJOS ŠALIŲ (ŠIAURĖS EUROPOS) ISTORIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

HISTORY OF CENTRAL EAST EUROPE AND THE BALTIC STATES (NORTHERN EUROPE)

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		2
Seminarai		1
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – perteikti Vidurio Rytų Europos regiono bei jį sudarančių šalių (Lenkija, Čekija, Slovakija, Vengrija), taip pat Baltijos regiono šalių (Latvija, Estija, Švedija, Suomija, Danija, Vokietija) istoriją kaip Lietuvos istorijos regioninį kontekstą. Pažinti buvusių ir dabartinių regionų valstybių ir jame gyvenančių tautų politinius kontaktus, socialinės ir kultūrinės komunikacijos kanalus bei rezultatus. Studijų forma: konsultacijos, rašto darbas, savarankiškas studento darbas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of the course is to present the history of Central East Europe region and it containing countries (Poland, Czechia, Slovakia, Hungary), Baltic Sea region (Latvia, Estonia, Sweden, Finland, Denmark, Germany) as the regional context of the history of Lithuania. Students get acquainted with the political history and contacts, social and cultural communications and the sequence of the past and present region countries and there living nations.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyko aktualumą lemia poreikis perteikti praeities įvykius platesniame Vidurio Rytų Europos ir Baltijos šalių regione. Šio dalyko studijos ugdo istoriko mokslininko gebėjimus atlikti tyrimą ir jį pristatyti šiuolaikinei visuomenei.

Dalyko tikslai

Įsisavinti Vidurio Rytų ir Šiaurės Europos regionų istoriją ir jos raidą kaip Lietuvos regiono istorinį kontekstą.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Istoriniai regionai Europoje. *Jaunesnioji Europa*.
2. Vidurio Rytų Europos regiono parametrų kaita praeityje.
3. Baltijos jūros šalys – regionas ar regionai? Išnykusios regionų kolonijinės valstybės – Vokiečių ordino valstybė/Prūsija, Livonijos konfederacija. Hanza. *Drang nach Osten* – realybė praeityje ar ideologinė fikcija?
4. Regiono monarchijos ir jų likimas. XIII-XVIII a. tarpvalstybiniai konfliktai aplink Lietuvą ir jų įtaka Lietuvai. Didvalstybių (Rusija, Prūsija/Vokietija, Habsburgų imperija/Austro-Vengrija) įsigalėjimas Vidurio Rytų Europoje ir pasitraukimas iš šios erdvės.
5. *Tautų pavasaris* Vidurio Rytų Europoje ir moderniųjų tautų susiformavimas. *Prūsų Lietuvos* regionas Vokietijos imperijos sudėtyje.
6. Pramoninio perversmo įtaka regionui.
7. Migracijos, demografinio augimo, miestų augimo, kapitalizmo raidos procesai Vidurio Rytų Europoje ir Baltijos regione.
8. *Mitteleuropa*. XX a. pasauliniai karai ir konfliktai regionų istorijoje. “Trečiosios Europos” koncepcija.
9. *Geležinė uždanga* Vidurio Rytų Europoje. *Šaltasis karas* regionų istorijoje ir Sovietų hegemonijos žlugimo rezultatai.
10. Revoliucijos Vidurio Rytų Europoje 1989 m. Socialinė - ekonominė transformacija Vidurio Rytų Europoje po komunizmo žlugimo. “Istorijos pabaigos” ir “civilizacijų susidūrimo” koncepcijos.
11. Procesai “naujojoje” Vidurio Rytų Europoje ir integracija į ES. Centro ir periferijos koncepcija (I. Wallersteinas)
12. Geopolitiniai pokyčiai po Rusijos invazijos į Ukrainą. “Naujoji Trečioji Europa”?

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Borgolte M. Europos lyginamosios medievistikos būklė ir perspektyvos. Lietuvos istorijos metraštis. 2003 metai – 1. Vilnius, 2004, p. 135-147
2.	Davies N. Dievo žaistas. Lenkijos istorija. T. 1-2. Vilnius, 1998.
3.	Derry T.K. Skandinavijos istorija. Vilnius, 1995.
4.	Ingrao Ch. The Habsburg Monarchy 1618- 1815. Cambridge university press, 1994.
5.	Frost R. (I. The Northern Wars 1558-1721. Harlow, 2000.
6.	Historia Europy Środkowo-Wschodniej. () Red. J. Kłoczowski. T. 1-2, Warszawa, 1999.
7.	Gellner E. Tautos ir nacionalizmas. Vilnius, 1999.
8.	Kann R.A.The history of the Habsburg Empire 1526 -1918. University of California press, 1980.
9.	Kirby D. (2000) Šiaurės Europa ankstyvaisiais naujaisiais amžiais. Vilnius, 2000.
10.	Kłoczowski J. Młodsza Europa.Warszawa, 1998.
11.	Laurinavičius Č., Motieka E., Statkus N. Baltijos valstybių geopolitikos bruožai. XX amžius. Vilnius, 2005.
12.	Balcerowicz L. Socializmas. Kapitalizmas. Transformacija. Vilnius, 1998.
13.	Lucas E. Naujas šaltasis karas. Kremliaus keliamą grėsmę Rusijai ir Vakarams). Vilnius, 2008.
14.	Neigebauer. Ostmitteleuropa bis ende XVIII. Jarhundert. Berlin,1990.
15.	Ostmitteleuropa im 14.-17. Jahrhundert – eine Region oder der Regionwen?Warszawa, 2003.
16.	Schorske C.E. Fin-de-siecle. Viena. XIX amžiaus pabaigos politika ir kultūra. Vilnius, 2002.
17.	Snyder Th. Tautų rekonstrukcija: Lietuva, Lenkija, Ukraina, Baltarusija 1569-1999.Vilnius, 2000.
18.	Snyder Th. Kruvinos žemės. Europa tarp Hitlerio ir Stalino. Vilnius, 2011.
19.	Stone D. The Polish-Lithuanian State, 1386-1795. University of Washington Press, Seattle and London, 2001.
20.	Szűcs J.The three historical regions of Europe, Acta Historica Academiae Scientiarum Hungariae. 1983, t. 29, p. 131-184.
21.	Sugar P. Hanak P. Frank T. A history of Hungary. Bloomington and Indianapolis, 2013.
22.	Taylor A.J. Habsburgų monarchija 1809-1918. Austrijos imperijos ir Austrijos-Vengrijos istorija. Vilnius, 1999.
23.	Teich M & R.Porter R. (ed.). The national question in Europe in historical context Cambridge, 1993.
24.	Wandycz P. Laisvės kaina. Vidurio Rytų Europos istorija nuo vidurmažių iki dabarties. Vilnius, 2000.
25.	Zernack K. Nordosteuropa. Skizzen und Beiträge zu einer Geschichte der Ostseeländer. Lüneburg,1993.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Milosz Cz. <i>Gimtoji Europa</i> . Vilnius, 2003.
2.	Milosz Cz. <i>Tėvynės ieškojimas</i> . Vilnius, 1992.
3.	H. Kissinger. <i>Diplomatija</i> . Vilnius, 2004.
4.	E. Gellner. <i>Tautos ir nacionalizmas</i> . Vilnius, 1999.
5.	F. Braudel. <i>Kapitalizmo dinamika</i> . Vilnius, 1995.
6.	G. Craig. <i>Vokiečiai</i> . Vilnius, 1995.
7.	E. J. Hobsbawm. <i>Kraštutinių amžių: trumpasis XX amžius</i> . Vilnius, 2000.
8.	W. Laguer. <i>Europa mūsų laikais 1945-1992</i> . Vilnius, 1992.
9.	Anatol Lieven. <i>Pabaltijo revoliucija. Estija, Latvija, Lietuva- kelias į nepriklausomybę</i> . Vilnius, 1999.
10.	Alfred E.Senn. <i>Gorbačiovo nesėkmė Lietuvoje</i> . Vilnius, 1995.
11.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikiama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Saulius Pivoras	VDU	Prof. dr.	saulius.pivoras@vdu.lt
2.	Giedrius Janauskas	VDU	Doc. dr.	giedrius.janauskas@vdu.lt
3.	Rimantas Miknys	VDU	Prof. dr.	rimantas.miknys@vdu.lt
4.	Silva Pocyte	KU	Doc. dr.	silva.pocyte@gmail.com

5.	Vygantas Vareikis	KU	Prof. dr.	vygantas.vareikis@gmail.com
6.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com
7.	Vytautas Jokubauskas	KU	Doc. dr.	vytautas.jokubauskas@ku.lt
8.	Vasilijus Safronovas	KU	Dr.	vasilijus.safronovas@ku.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST8005	6	VDU/KU	VDU HMF KU BRIAI	VDU Istorijos

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ISTORIJOS / ARCHEOLOGIJOS PAGALBINIŲ MOKSLŲ METODOLOGINIAI IR TAIKOMIEJI ASPEKTAI

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

METHODOLOGICAL AND APPLIED METHODS OF THE SUBSIDIARY DISCIPLINES OF HISTORY / ARCHEOLOGY

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – perteikti pagrindines šiuolaikines pagalbinių istorijos mokslų (diplomatikos, genealogijos, heraldikos, sfragistikos, paleografijos, teisės archeologijos, bioarcheologijos, povandeniniai archeologinių tyrimų, osteoarcheologijos ir kt.) raidos tendencijas. Gilinti ir plėsti doktoranto gebėjimus panaudoti istorijos pagalbinių mokslų teikiamas šaltinių kritikos galimybe, naudotis naujausiais archeologijos mokslo metodikų pasiekimais. Studijų formos: konsultacijos, savarankiškas studento darbas, praktinis tiriamasis darbas, seminarai.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of this course is to present the main tendencies of the development of contemporary subsidiary disciplines of history (diplomacy, genealogy, heraldry, sphragistics, paleography, law archaeology, underwater archeology, zooarchaeology, trasology etc.), deepen and widen student's abilities to use data of the subsidiary disciplines of history in fundamental research.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalyko aktualumą lemia tai, kad pagalbinių istorijos mokslų tradicija Lietuvoje nėra stipri, o atliekant mokslinius tyrimus itin dažnai praverčia šių mokslų pagrindų išmanymas. Šio dalyko studijos ugdo istoriko mokslininko gebėjimus atlikti tyrimą ir jį pristatyti šiuolaikinei visuomenei.

Dalyko tikslai

Kurso tikslas – perteikti pagrindines šiuolaikines pagalbinių istorijos mokslų (diplomatikos, genealogijos, heraldikos, sfragistikos, paleografijos, teisės archeologijos, bioarcheologijos, povandeniniai archeologinių tyrimų, zooarcheologijos, trasologijos ir kt.) raidos tendencijas.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Diplomatinės mokslo uždaviniai tiriant dokumentų ir aktų knygų epochų Lietuvos raštinių istorijoje XIII-XVIII a. medžiagą. Lietuvos raštinių atsiradimas ir plitimas, jų produkcijos rūšinė ir funkcinė charakteristika. Dokumentų, raštų lotyniškuoju ir kirilikos alfabetais, diplomatinės ir paleografinės ypatybės.
2. Lietuvos mokslinių genealoginių tyrimų istorija ir istoriografija.
3. Lietuvos valstybinės, žemių, kilmingųjų, bažnyčių, universitetų, miestų heraldikos raida Europos heraldikos kontekste. Šiuolaikinės praktinės heraldikos ir heraldikos mokslo raida Lietuvoje. Lietuvos sfragistikos istorijos svarbiausi klausimai Europos sfragistikos raidos kontekste. Antspaudų ryšys su dokumentų ir jų teisinės galios raida.
4. Praktinis šaltinių kritikos darbas, panaudojant diplomatikos, paleografijos, sfragistikos mokslų metodus. Genealogijos ir prozopografijos metodų taikymas istorijos tyrimams ir šaltinių kritikai.
5. Lauko tyrimų dokumentavimo inovacinės tendencijos. Archeologinių tyrinėjimų reglamentavimas. Naujausi ardomieji archeologijos lauko tyrimų metodai (žvalgymai, žvalgomieji tyrinėjimai, pilni tyrimai bei povandeniniai tyrimai), archeologinės medžiagos atskleidimo, fiksavimo, išsaugojimo specifiška, radinių pirminis konservavimo ir dokumentavimo problemos.
6. Povandeninės archeologijos tyrimų specifiška (senovinių gyvenviečių, įtvirtinimų, uosto įrengimų ir kitokių paveldo objektų bei nuskendusiu laivų tyrinėjimas ir fiksacija. Pagrindinių povandeninių archeologijos objektų rūšys, laivų evoliucija, marinistiniai landšaftai, povandeninių archeologijos paminklų fiksacijos būdai ir priemonės.

7. Zooarcheologinės medžiagos tyrimų metodika. Makroskopinė ir mikroskopinė kaulų analizė, kaulinio audinio makroskopinė ir mikroskopinė struktūra. Įvairiais laikotarpiais datuojamų dirbinių ir įrankių iš kaulo ir rago analizė bei interpretacija. Osteoarcheologiniai tyrinėjimai Lietuvoje.
8. Trasologijos tyrimo metodas ir dirbinių gamybos technologijos. Eksperimentinės archeologijos tyrimų įtaka akmens, bronzos ir geležies amžiaus bei zooarcheologiniams tyrimams.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Among digitized manuscripts: philology, codicology, paleography in a digital world, Brill, 2019.
1.	Archeologia podwodna jezior niżu Polskiego Toruń, 1995.
2.	Auf See und an Land. Schriften des Schiffahrtsmuseums der Hansestadt Rostock Rostock, Bd. 3., 1997.
3.	Bahn P. Familienforschung und Wappenkunde. Niederhausen, 1998
4.	Davis Simon J. The Archaeology of Animals. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1987
5.	Maksimaitienė O., Lietuvos istorinės geografijos ir kartografijos bruožai, Mokslas, 1991.
2.	Maksimaitienė O., Lietuvos istorinė geografija ir kartografija : XX a. Lietuvos istorijos žemėlapiai ir jų šaltiniai, Valstybinis leidybos centras, 1995.
6.	Ministri historiae : pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose, sud. Kiaupa Z., Sarcevičienė J., Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013.
7.	Chaplin R. E. The Study of Animal Bones from Archaeological Sites. London, 1971
8.	Cederlund C.O. (ed). The marine archaeology of the Baltic Sea area. Växjö (III), vol.1., 2000
9.	Dean M. Guidelines on acceptable standarts in Underwater Archaeology. Crown Co., 1988
10.	Dworzaczek W. Genealogia. T. 1-2, Warszawa, 1959.
11.	Girininkas, A., Žeimenio ežero 1-oji gyvenvietė, Kultūros paminklai, Vilnius, 1997, t.6, p.16-35.
12.	Gudavičius., Lietuvos akto promulgacijos kelias: nuo Vytauto kanceliarijos iki Lietuvos Metrikos : mokslinė studija, Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
13.	Jablonskis K., Istorija ir jos šaltiniai, Mokslas, 1979.
14.	Osborn H., Genealogy : essential research methods, Robert Halen, 2012.
15.	Lasota-Moskalewska A. Podstawy archeozoologii. Warszawa, 1997.
16.	Lietuvos heraldika. Vilnius, t. 1-2, 1998-2004.
17.	Lietuvos archeologija Vilnius, t. 26, 2004.
18.	Lietuvos archeologija Vilnius, t. 36, 2010.
19.	Neubecker O. Heraldry. Sources, symbols and meaning. London, 1977. (vok.: Heraldik. Wappen – ihr Ursprung, Sinn und Wert. München, 2002).
20.	Ostrauskas, T. Šiek tiek apie Lietuvos ankstyvojo mezolito gyvenviečių mikrolitinio medžioklės inventoriaus paskirtį. Trasologinių tyrinėjimų duomenimis, Lietuvos Archeologija, Vilnius, 2005, t. 29, p.171-178.
3.	Pamerneckis S., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos rusėniškoji paleografija, Vilniaus universitetas, 2012.
21.	Renfrew C., Bahn P. Archaeology: theories, methods and practice, London, 2008.
22.	Rimša E., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų antspaudai, Žara, 1999.
23.	Rimša E., Heraldika: iš praeities į dabartį Versus Aureus, 2004.
24.	Reitz E.J., Wing E. S. Zooarchaeology. 5th printing. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
25.	Skučas V. Metalų korozija. Vilnius, 2008.
26.	Szymański J., Nauki pomocnicze historii , Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.
27.	Ženklaai, simboliai, prasmės: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimai pagalbinių istorijos mokslų aspektu, sud. Čapaitė R., Zujienė G., Lietuvos istorijos institutas, 2019.
28.	Surasti tiesą: pagalbiniai istorijos mokslai falsifikatų tyrime, Lietuvos istorijos institutas, 2022.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Alexandrowicz S., Rozwój kartografii Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1989.
2.	Zujienė G., Insignijos ir ceremonias Lietuvos viešajame gyvenime (XIII-XVIII a.), Eugrimas, 2008
3.	Rimša E., Kauno miesto herbas XV - XX a., Diemedis, 1994.

4.	Čapaitė R., Gotikinis kursyvas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto raštineje, Versus aureus, 2007
5.	*Kiekvienos disertacijos atveju tiriamai problemai sudaromas specialus papildomos literatūros sąrašas. Čia teikama tik keletas orientacinių pozicijų.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Audronė Bliujiene	KU	Doc. dr.	audrone.bliujiene@ku.lt
2.	Gintautas Zabiela	KU	Doc. dr.	gintautas.zabiela@ku.lt
3.	Vykintas Vaitkevičius	KU	Dr.	vykintas.vaitkevicius@ku.lt
4.	Ernestas Vasiliauskas	KU	Dr.	ernestas@inbox.lv
5.	Miglė Urbonaitė-Ubė	KU	Dr.	migle.urbonaite-ube@ku.lt
6.	Tomas Rimkus	KU	Doc. dr.	tomas.rimkus@ku.lt
7.	Liudas Glemža	VDU	Doc. dr.	liudas.glemza@vdu.lt
8.	Marius Sirutavičius	VDU	Dr.	m.sirutavicius@vdu.lt
9.	Vytenis Almonaitis	VDU	Doc. dr.	vytenis.almonaitis@vdu.lt
10.	Laima Bucevičiūtė	VDU	Doc. dr.	laima.buceviciute@vdu.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST9005	6	KU	KU BRIAI	-

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ARCHEOLOGIJA IR KULTŪRINIO LANDŠAFTO RAIDA BALTIJOS JŪROS REGIONE NUO AKMENS AMŽIAUS IKI XVII A.

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

ARCHAEOLOGY AND CULTURAL LANDSCAPING DEVELOPMENT IN THE BALTIC SEA REGION FROM THE STONE AGE TO THE 17TH CENTURY

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – perteikti Baltijos jūros regiono archeologinę ir istorinę medžiagą Europos kultūrinio kraštovaizdžio kontekste, didelį dėmesį skiriant naujausiems moksliniams pasiekimams, modernioms tyrimų technologijoms bei pastarojo meto teorinėms priegomis, plėsti ir gilinti doktorantų gebėjimus kritiškai naudotis kraštovaizdžio archeologijos paradigma ir tyrimų metodologiją. Paminklų sklaidą kraštovaizdyje, archeologinę ir istorinę medžiagą sieti su kita kraštovaizdžio tyrimuose naudojamais etnologijos, antropologijos, lingvistikos, geografijos, gamtos, architektūros mokslinėms disciplinoms priskiriama medžiaga.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of the course is to present the archaeological and historical material of the Baltic Sea region in the context of the European cultural landscape, focusing on the latest scientific developments, modern research technologies and recent theoretical approaches, and to broaden and deepen the PhD students' abilities to critically use the paradigm of landscape archaeology and the research methodology. To link the dispersion of monuments in the landscape, archaeological and historical material with other materials from the disciplines of ethnology, anthropology, linguistics, geography, nature and architecture used in landscape.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalykas reikalingas studijuojantiems archeologiją ar atliekantiems mokslinius archeologinius tyrimus/kasinėjimus, nes jis supažindina tyrėjus su naujausiomis archeologinių kasinėjimų metodikomis bei padeda geriau suprasti praeities visuomenių kultūrinę aplinką.

Dalyko tikslai

Kurso tikslas – perteikti Baltijos jūros regiono archeologinę ir istorinę medžiagą Europos kultūrinio kraštovaizdžio kontekste

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Įvadas (sąvokų, šaltinių, literatūros pristatymas ir pateikimas).
2. Kultūrinio kraštovaizdžio istorijos ir archeologijos problematika, tyrimų objektai ir teorinių žinių pritaikymo galimybės praktikoje.
3. Tarptautinės konvencijos ir nacionaliniai įstatymai.
4. Kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimo ir mokslinių tyrimų būtinybė. Kultūrinio kraštovaizdžio tyrimų istorija.
5. Archeologinis kraštovaizdis ir istorinė geografija.
6. Tyrimų objektai, metodai ir būdai. Antžeminis ir nuotolinis žvalgymas. Kultūrinis kraštovaizdis archeologijos teorijoje.
7. Nuo istorinės-kultūrinės iki postprocesinės archeologijos.
8. Apyvendinimo raida priešistoriniais laikais.
9. Gyvenviečių formos ir struktūra. Centras ir periferija. Nuo priešistorinio piliakalnio iki istorinių laikų dvarvietės.
10. Urbanizacijos teorijos. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europa. Viduramžių kraštovaizdžio formavimasis.
11. Urbanizacijos raida Lietuvoje.
12. Architektūros istorija ir istorinė geografija. Technologiniai pokyčiai.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankškas darbas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Tilley Christopher , A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments. Oxford: Berg, 1994.
2.	Grenville, Jane (ed.), Managing the Historic Rural Landscape. London&New York: Routledge, 1999.
3.	Bruck Joanna, Goodman Melisa, Making Places in the Prehistoric World: Themes in Settlement Archaeology. London&New York: Routledge, 1999.
4.	Rockman Marcy, Steele James (eds.), The Colonization of Unfamiliar Landscapes: The Archaeology of Adaptation. London&New York: Routledge, 2003.
5.	Colin Renfrew, Paul Bahn (eds.), Archaeology, The Key Concepts. London & New York: Routledge, 2004.
6.	Rubenstein James M., The Cultural Landscape. An Introduction to human geography. New York, 2002.
7.	Bradley Richard, An Archaeology of Natural Places. London & New York: Routledge, 2000.
8.	Aston, Michael, Interpreting the Landscape: Landscape Archaeology and Local Studies (London: B.T. Batsford), 1985.
9.	Dincauze, Dena F., Environmental Archaeology: Principles and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
10.	Evans, John G., Environmental Archaeology and the Social Order. London: Routledge, 2003.
11.	Maksimaitienė O., Lietuvos istorinė geografija ir kartografija. Vilnius, 1995.
12.	Bučas J. Kultūrinių kraštovaizdžių sampratos kaita, Kultūrinių kraštovaizdžių apskaita ir apsauga, Kaunas, 2001.
13.	Gudavičius, E., Miestų atsiradimas Lietuvoje. Vilnius, 1991.
14.	Jurginis, J., Feodalinės Lietuvos miestų tyrinėjimai. Lietuvos TSR architektūros klausimai, 1977, V (IV), p. 4-19, Vilnius, 1977.
15.	Mačiulis D., Kultūrinio kraštovaizdžio vieta paveldosaugoje, Lietuvos kraštovaizdžio vertė ir savastis, Kaunas, 2000.
16.	Miškinis, A., Šešelgis, K., Miesto gyvenviečių tinklo vystymasis Lietuvoje iki XX a. vidurio (1940 m.). Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Statyba ir architektūra IV, 2, 1965, p. 215-240, Vilnius, 1965.
17.	Miškinis, A., Lietuvos urbanistika: istorija, dabartis, ateitis. Vilnius, 1991.
18.	Šešelgis, K., Lietuvos teritorijos apgyvendinimas nuo mūsų eros pradžios iki XIII a. Urbanistika ir rajoninis planavimas Nr. 15. Lietuvos teritorijos apgyvendinimo raida, p. 3-59, Vilnius, 1988.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Šešelgis, K., Miškinis, A., Pagrindiniai Lietuvos miesto gyvenviečių planinės ir erdvinės struktūros bruožai. Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Statyba ir architektūra, V, 1, 1966, p. 309-333, Vilnius, 1966.
2.	Clarke, H., Simms A., Towards a comparative history of urban origins. H. B. Clarke & A. Simms (red.). The comparative History of Urban Origins in Non- Roman Europe: Ireland, Wales, Denmark, Poland and Russia from the Ninth to the thirteenth Century. BAR International Series 255 (ii). Oxford 1985, p. 668-714, Oxford, 1985.
	Karczewski, M., <i>Archeologia środowiska zachodniobałtyjskiego kręgu kulturowego na pojezierzach</i> . Poznan-Białystok, 2012.
	Kavaliauskas, P., Kraštovaizdžio mistifikacijos problema. <i>Geografija</i> , 36(2), 2000, p. 84-89.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Audronė Bliujienė	KU	Doc. dr.	audrone.bliujiene@ku.lt
2.	Gintautas Zabiela	KU	Doc. dr.	gintautas.zabiela@ku.lt
3.	Vykintas Vaitkevičius	KU	Dr.	vykintas.vaitkevicius@ku.lt
4.	Ernestas Vasiliauskas	KU	Dr.	ernestas@inbox.lv
5.	Miglė Urbonaitė-Ubė	KU	Dr.	migle.urbonaite-ube@ku.lt
6.	Tomas Rimkus	KU	Doc. dr.	tomas.rimkus@ku.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Fakultetas	Katedra
IST 9006	6	KU BRIAI VDU HMF	VDU Istorijos

Pavadinimas

KARYBOS ISTORIJA IR KARO TYRIMŲ METODOLOGIJA

Pavadinimas anglų kalba

WARFARE HISTORY AND RESEARCH METHODOLOGY OF MILITARY RESEARCH

Studijų būdas	Kreditų skaičius	6
Paskaitos		1
Konsultacijos		1
Seminarai		2
Individualus darbas		2

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – atsižvelgiant į technologijų ir materialinės kultūros raidą atskleisti karybos pokyčius bei jų įtaką visuomenių transformacijoms ir perteikti naujausią karybos istorijos tyrimų metodologiją. Kurso metu bus analizuojamos karybos teorijos, susipažinama su pagrindiniais karybos teorijų autoriais (Sun Tzu, Chanakya, Publius Flavius Vegetius Renatus, Gaius Julius Caesar, Niccolo Machiavelli, Raimondo Montecuccoli, Maurine de Saxe, Frydrichas Didysis, Aleksandr Suvorov, Carl von Clausewitz, Antoine Henri Jomini, Giulio Douhet, John Fuller, Basil Henry Liddell Hart, Mao Dzegong, Ernesto Che Guevara ir kt.) bei jų idėjomis. Kursą turinį sudaro 3 dalis ir 11 temų. Pirmoji dalis skirta istoriografijos ir metodologijos analizei, siekiant supažindinti su karybos istorijos tyrimų istorija bei tyrimų galimybėmis. Antroje dalyje nagrinėjamos manevro (kaip netikėtumo veiksnio), kontrmobilumo (kaip fortifikacijos elementų ar sistemų), karių išgyvenamumo bei ugnies galios / smogiamosios galios simbiozės skirtingais istoriniais laikotarpiais. Kurso metu bus aprėpti visi esminiai karybos raidos etapai (karinės revoliucijos). Trečiojoje kurso dalyje analizuojamos karų, kaip visą apimančių (holistinių) procesų poveikis visuomenėms taip atskleidžiant karo vedimo galimybes ir jų simbiozes, kaip primirštos karybos idėjos vėl ima tarnauti esant naujoms technologinėms sąlygoms.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of the course is to analyze the changes of warfare and their influence on the societies and their transformations based on the development of changing war technologies and material (warfare) culture. Theories of warfare will be studied based on the ideas of classical authors (Sun Tzu, Chanakya, Publius Flavius Vegetius Renatus, Gaius Julius Caesar, Niccolo Machiavelli, Raimondo Montecuccoli, Maurine de Saxe, Frydrichas Didysis, Aleksandr Suvorov, Carl von Clausewitz, Antoine Henri Jomini, Giulio Douhet, John Fuller, Basil Henry Liddell Hart, Mao Dzegong, Ernesto Che Guevara, etc.). During the study problems of warfar history and methodology of military research, the phenomenon of war, the theories and practice of warfare (the operation of military forces / societies during peace and war) will be analyzed.

Dalyko poreikis ir aktualumas

Dalyko poreikį lemia karo kaip plataus visuomeninio reiškinių įtakos visuomenėms svarba, todėl istorikams tyrinėjant įvairius istorinius procesus, kurie Lietuvos atveju permanentiškai yra susiję su karais ir karyba, yra svarbu suvokti ir savo tyrimų kontekste įvertinti karybos (bei jos pokyčių) poveikį įvairiems istoriniams procesams ir reiškiniams. Hibridinio karo elementai ir naujų grėsmių atsiradimas Europoje ir Baltijos regione lemia suaktualėjusį karybos tyrimų ir studijų poreikį.

Dalyko tikslas

Studijų tikslas – Lietuvos istorijos kontekste analizuoti karybos istorijos bei jų tyrimų metodologijos problemas, taip siekiant atskleisti karo kaip reiškinių ir karybos kaip teorijos ir praktikos (apimančios karinių pajėgų / visuomenių veikimą taikos ir karo metu) poveikį visuomenėms ir pokyčiams jose.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1-oji dalis: Karybos istorijos istoriografija ir tyrimų metodologija
I tema: Karybos istorijos istoriografija Lietuvoje tarptautiniame karybos ir Lietuvos istorijos tyrimų kontekstuose;
II tema: Karybos istorijos tyrimų metodologija;

2-oji dalis: Karybos transformacijos

III tema: Karybos teoretikų idėjų teoriniai aspektai ir praktinis taikymas;

IV tema: Karybos pobūdis iki plataus masto rankinių parakinių ginklų panaudojimo;

V tema: Karybos transformacijos Europoje nuo XVI iki XIX a. vidurio;

VI tema: XIX a. pabaigos - XX a. karyba;

VII tema: Fortifikacijos ir karo inžinerijos reikšmė karyboje;

VIII tema: Karybos inovacijos naujausiuose (XXI a.) kariniuose konfliktuose;

3-ioji dalis: Karo formos ir poveikis visuomenėms;

IX tema: Karo ir karinė propaganda bei netiesioginio poveikio priemonės;

X tema: Partizaninio karo idėjos ir praktikos;

XI tema: Karų poveikis visuomenėms (civiliams gyventojams ir bendruomenių bei valstybių ūkiui / ekonomikai);

XII tema: Karas kaip holistinis reiškinys.

Taikomi diskusijos, naratyvinis, analizės, sintezės, lygimo, statistinis metodai.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir rašto darbai – 50 % pažymio;

Egzaminas – 50 % pažymio

Literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	Black, J. <i>Rethinking Military History</i> . London, New York, 2004.
2.	Chambers, II J. W. The New Military History: Myth and Reality. <i>Journal of Military History</i> , No 55 (July 1991), pp. 398–406.
3.	Chapman, B. <i>Military Doctrine. A Reference Handbook</i> . Santa Barbara, 2009.
4.	Che Guevara, E. <i>Partizanų karas</i> . Kaunas, 2007.
5.	Clausewitz, von C. <i>Apie karą</i> , t. I. Vilnius, 2008.
6.	Clausewitz, von C. <i>Apie karą</i> , t. II. Vilnius, 2009.
7.	Coffman, E. M. The Curse of Military History in the United States Since World War II. <i>Journal of Military History</i> , October 1997, no 61, pp. 761–775.
8.	Creveld, van M. <i>The Transformation of War</i> . New York, 1991.
9.	Jokubauskas, V. Activities of the History Section of the Society of Military Sciences in Lithuania (1923-1933). <i>Vėsture: avoti un cilvēki</i> , 2019, Nr. 22, pp. 94–101.
10.	Jokubauskas, V. <i>Karo istorija: tyrimai, metodai, poveikis, taikymas</i> . Klaipėda, 2021.
11.	Jokubauskas, V. Karo istorija tarpukariu Lietuvoje ir dvi Karo mokslų draugijos (1921–1933 m.). <i>Istorija</i> , 2018, t. CXII, Nr. 4, p. 33–66.
12.	Jones, A. <i>The art of war in the Western world</i> . New York, Oxford, 1989.
13.	Lee, W. E. Mind and Matter – Cultural Analysis in American Military History: A Look at the State of the Field. <i>The Journal of American History</i> , March 2007, vol. 93, no. 4, pp. 1116–1142.
14.	Lesčius, V. Dėl Lietuvos kariuomenės kūrimo ir nepriklausomybės kavų istoriografijos. <i>Lietuvos istorijos studijos</i> , 2002, t. X, p. 34–51.
15.	Luttwak, E. N. <i>Strategy: The Logic of War and Peace</i> . Cambridge, 2001.
16.	Moyar, M. The Current State of Military History. <i>The Historical Journal</i> , 2007, 50 (1), pp. 225–240.
17.	Morillo, S.; Pavkovic, M. F. <i>What is Military History?</i> Medford, MA, 2018.
18.	Murray, W.; Millett, A. R. <i>Military Innovation in the Interwar Period</i> . Cambridge, MA, 1996.
19.	Pocius, M. 1944–1953 metų partizaninio karo Lietuvoje istoriografija. <i>Istorija</i> , 2006, t. LXIV, p. 52–64.
20.	<i>Qualitative Methods in Military Studies: Research Experiences and Challenges</i> . Ed. by H. Carreiras; C. Castro. London, 2013.
21.	Rakutis, V. <i>Karo meno istorijos tyrimų metodika</i> . Vilnius, 2006.
22.	<i>Routledge Handbook of Research Methods in Military Studies</i> . Ed. by J. Soeters; P. M. Shields; S. Rietjens. London and New York, 2016.
23.	Šlekys, D. <i>Mąslaus Vyčio beieškant: lietuviškos karinės minties raida ir būklė po nepriklausomybės atkūrimo (1990–2014)</i> . Vilnius, 2015.
24.	Vaičėnonis, J. 1921–1940 m. laikotarpio Lietuvos kariuomenės tyrimai. <i>Karo archyvas</i> , 2003, t. XVIII, p. 339–354.

25.	Vaičėnėnė, J. Lietuvos karo istorijos tyrimų organizavimas 1918–2008 metais. <i>Istorija</i> , 2009, t. LXXIII, p. 59–67.
26.	Vaičėnėnė, J. <i>Metodiniai nurodymai kariuomenės dalinio istorijai rašyti</i> . Kaunas, 2010.
27.	Vitkūnas, M. Archeologijos mokslo vaidmuo Lietuvos karo istorijos tyrimuose. <i>Karo archyvas</i> , 2003, t. XVIII, p. 296–306.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Vytautas Jokubauskas	KU	Doc. dr.	vytautas.jokubauskas@ku.lt
2.	Jonas Vaičėnėnė	VDU	Prof. dr.	jonas.vaicenonis@vdu.lt
3.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST 9007	6	KU	KU BRIAI	-

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ATMINTIES TYRIMŲ PRIEIGOS IR METODAI

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

APPROACHES AND RESEARCH METHODS IN THE FIELD OF MEMORY STUDIES

Studijų būdas	Kreditų skaičius	
Paskaitos	1	
Konsultacijos	1	
Seminarai	2	
Individualus darbas	2	

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Studijų dalyko tikslas yra gilinti III pakopos studentų žinias apie teorijas, prieigas ir metodologijas, susijusias su pagrindiniais atminties studijų konceptais, tokiais kaip „kolektyvinė atmintis“, „atminimo kultūra“, „atminimo politika“. Dalykas paremtas plačiais tyrimais, vykdomais kultūros ir intelektualiosios istorijos srityse. Jis turėtų padėti plėtoti praktinius gebėjimus, būtinus siekiant kūrybiškai atlikti istorijos tyrimus tiek doktorantūros studijų metu, tiek vykdant kitus savarankiškus tyrimus.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course aims to raise awareness of theories, approaches and methodologies related to the main concepts of memory studies amongst the doctoral students. The course includes analyse of ‘collective memory’, ‘culture of remembrance’, and ‘politics of memory’. Based on the broad research in the field of cultural and intellectual history, it helps to develop practical skills which are necessary for the creative implementation of historical research conducted both as part of doctoral studies and as independent research.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Studijų dalykas aprėpia atminties tyrimų lauką, kuris aktualus tiek dėl nuolat viešojoje erdvėje atsinaujinančių konfliktų dėl skirtingų atminčių, tiek todėl, kad atminties tyrimų metodologija siūlo tarpdalykinį įrankį praeities visuomenių santykiui su praeitimi suvokti. Toks įrankis ypač praplėčia akiratį vykdant istorinius tyrimus, ypač tuos, kurie plėtojami kultūros (intelektualiosios) istorijos lauke.

Dalyko tikslai

Studijų dalyko paskirtis – suteikti III pakopos studentams teorinių ir praktinių žinių apie XX a. paskutiniame trečdalyje Europos istoriografijoje itin suaktyvėjusius atminties tyrimus. Siekiama, kad doktorantai susipažintų su pagrindiniais atminties tyrimuose vartojamais konceptais (kolektyvinė atmintis, atminimo kultūra, atminimo politika ir kt.), suvoktų jų atsiradimo ir kaitos kontekstus. Remiantis pagrindine dalykine literatūra, gilinamasi į svarbiausių teoretikų išvalgas, nagrinėjamos atminties ir istorijos bei atminties ir tapatybės santykis, suteikiami metodologiniai pagrindai, įgalinantys pritaikyti įgytas žinias savarankiškuose tyrimuose.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

Dalykas supažindina su:

- 1) Kolektyvinės atminties teorijos atsiradimo ir kaitos kontekstais;
- 2) Atminimo transformacijomis ir vaidmenų kaita nuo žodinių kultūrų iki šių dienų;
- 3) Keturiomis žmogaus atminties dimensijomis ir tuo, ką su jomis gali daryti istorikas;
- 4) Atminties tarpininkais ir institucijomis;
- 5) Atminties ir istorijos santykiu;
- 6) Atminties ir tapatybės santykiu;
- 7) Atminties tyrimo įrankiais, atminimo kultūros ir atminimo politikos sampratomis;
- 8) Viešo atminimo ir viešos užmaršties režimų panašumais ir skirtumais;
- 9) Atminimo kultūrų ir atminimo politikų tendencijomis XX–XXI amžių sandūroje Lietuvoje ir Europoje.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir rašto darbai 50 proc.; egzaminas 50 proc.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	ASSMANN, Jan. Das kulturelle Gedächtnis. Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen. München, 1992.
2.	Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook (Media and Cultural Memory / Medien und kulturelle Erinnerung, Bd. 8). Ed. by A. ERLI, A. NÜNNING. Berlin, New York, 2008.

3.	ERLL, Astrid. Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen: eine Einführung. Stuttgart, 2005.
4.	Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo-Ribbentropo. Atminties ir atminimo kultūrų transformacijos Lietuvoje Vidurio ir Rytų Europos kontekste. Sud. A. NIKŽENTAITIS. Vilnius, 2010.
5.	RICOUER, Paul. Memory, History, Forgetting. Chicago, 2004.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.
1.	ASSMANN, Aleida. Auf dem Weg zu einer europäischen Gedächtniskultur? Wien, 2012.
2.	ASSMANN, Aleida. Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses. München, 1999.
3.	ASSMANN, Aleida. Der lange Schatten der Vergangenheit: Erinnerungskultur und Geschichtspolitik. München, 2006.
4.	Commemorations. The Politics of National Identity. Ed. by J. R. GILLIS. Princeton (NJ), 1994.
5.	CONNERTON, Paul. How Societies Remember. New York, 1989.
6.	A European Memory? Contested Histories and Politics of Remembrance. Ed. by M. PAKIER, B. STRATH. New York, Oxford, 2010.
7.	HALBWACHS, Maurice. On Collective Memory. Chicago (Ill.), 1992.
8.	HALBWACHS, Maurice. The Collective Memory. New York (NY), 1980.
9.	LE GOFF, Jacques. History and Memory. New York, 1992.
10.	MARK, James. The Unfinished Revolution. Making Sense of the Communist Past in Central-Eastern Europe. New Haven, London, 2010.
11.	MISZTAL, Barbara. Theories of Social Remembering. Maidenhead-Philadelphia, 2003.
12.	Politics of the Past: The Use and Abuse of History. Ed. by H. SWOBODA and J. M. WIERSMA. Brussels, 2009.
13.	YATES, Frances A. The Art of Memory. Chicago, 1966.
14.	TROEBST, Stefan. Diktaturerinnerung und Geschichtskultur im östlichen und südlichen Europa. Ein Vergleich der Vergleiche. Leipzig, 2010.
15.	WELZER Harald. Das kommunikative Gedächtnis: Eine Theorie der Erinnerung. München, 2005.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Vasilijus Safronovas	KU	Dr.	safronovas@gmail.com
2.	Hektoras Vitkus	KU	Dr.	hektoras.vitkus@gmail.com
3.	Rūstis Kamuntavičius	VDU	Doc. dr.	rustis.kamuntavicius@vdu.lt
4.	Linas Venclauskas	VDU	Dr.	linas.venclauskas@vdu.lt
5.	Tomasz Błaszczak	VDU	Doc. dr.	tomasz.blaszczak@vdu.lt

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra
IST9008	6	KU	BRIAI	-

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

REGIONŲ IR MIESTŲ ISTORIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

REGIONAL AND URBAN HISTORY

Studijų būdas	Kreditų skaičius	
Paskaitos		6
Konsultacijos		0
Seminarai		2
Individualus darbas		0
		4

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Regionų istorija ir miestų istorija – dvi artimos istoriografijos sritys – jau senokai yra išlipusios iš kraštotyrimo lygmenų. Prieigų, metodų įvairovė, aprėpiamomis temomis jos niekuo nenusileidžia nacionalinėms istorijoms. Šio studijų dalyko paskirtis yra doktorantams, ypač rengiantiems disertacijas regioninės ar miestų istorijos tematika, suteikti teorinių ir praktinių žinių apie regioninės ir miestų istorijos prieigų raidą, konkretaus (pasirinktinio) regiono ar miesto istorijos tyrimų būklę, praeityje ir dabartyje šiuose tyrimuose taikytas prieigas, šaltinius ir apie darbo su jais specifiką.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The two closely related areas of historical writing, regional history and urban history, are no longer just the domain of amateurs in regional studies. In terms of the variety of approaches, methods and topics covered, they are comparable to national histories. The aim of this study course is to provide doctoral students, especially those preparing a dissertation on regional or urban history, with theoretical and practical knowledge of the development of approaches to regional and urban history, the state of research on the history of a particular (selected) region or city, the approaches and sources used in this research in the past and present, and the particular aspects of working with these sources.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Nors Europoje regioninė ir miestų istoriografija plėtojasi jau senokai, Lietuvoje šios dvi istorinių tyrimų sritys didesnio dėmesio sulaukė tik po 1990-ųjų, kai buvo decentralizuotas istorijos mokslas. Kaune, Klaipėdoje, Vilniuje susiformavus istorikų grupėms, tiriančioms Lietuvos didžiųjų miestų ir išskirtiniausių regionų istoriją, šiuos tyrimus yra svarbu toliau plėtoti suvokiant bendresnę regioninės ir miestų istoriografijos raidos kontekstą. Studijų dalykas būtų pirmiausia aktualus doktorantams, rengiantiems disertacijas regioninės ar miestų istorijos tematika. Tačiau taikomąjį aktualumą jis galėtų turėti ir kitose temose, susijusiose su socialine, ekonomine ir kultūrine istorija.

Dalyko tikslai

Studijų dalyko paskirtis – suteikti III pakopos studentams, ypač rengiantiems disertacijas regioninės ar miestų istorijos tematika, teorinių ir praktinių žinių apie regioninės ir miestų istorijos prieigų raidą, konkretaus (pasirinktinio) regiono ar miesto istorijos tyrimus, praeityje ir dabartyje taikytas tyrimo prieigas, šaltinius ir darbo su jais specifiką. Siekiama, kad doktorantai susipažintų su pagrindine literatūra, prieigomis, šaltiniais ir istoriškai besikeitusiais jų kritikos instrumentais, kurie galėtų būti naudingi ir pritaikyti jiems rengiant konkretų savarankišką disertacinį tyrimą.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

Dalykas supažindina su dviem aspektais: a) regioninės ir / ar miestų istorijos raida bei prieigomis; b) konkretaus (pasirinktinio) regiono ar miesto istorijos tyrimų būkle, praeityje ir dabartyje šiuose tyrimuose taikytomis prieigomis, šaltiniais ir darbo su jais specifiką:

Rytų ir Vakarų Prūsijos istoriografija ir istorija;

1) Kuršo ir Livonijos istoriografija ir istorija;

2) Prūsijos Lietuvos istoriografija ir istorija;

3) Žemaitijos istoriografija ir istorija;

4) Lietuvos ir aplinkinio regiono miestų istoriografija ir istorija.

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir rašto darbai 50 proc.; egzaminas 50 proc.

Pagrindinė literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai
----------	---

1.	The Cambridge Urban History of Britain. Vol. 1. Ed. by D. M. PALLISER. Vol. 2. Ed. by Peter CLARK. Vol. 3. Ed. by Martin DAUNTON. Cambridge, 2000–2001.
2.	DITT, Karl. Stadtgeschichte in Deutschland nach 1945: Bestandsaufnahme und Perspektiven. Storia della Storiografia 2 (1992), S. 115–140.
3.	European Urban History: Prospect and Retrospect. Ed. by Richard RODGER. Leicester, London, 1993.
4.	EWEN, Shane. What is Urban History? Cambridge, 2015.
5.	HOSKINS, W. G. Local History in England. 3rd Ed. London, New York, 1984.
6.	JOHN, Anke. Lokal- und Regionalgeschichte (Methoden Historischen Lernens). Stuttgart, 2017.
7.	KNOLL, Martin; SCHARF, Katharina. Europäische Regionalgeschichte: Eine Einführung. Wien, Köln, 2021.
8.	The Oxford Handbook of Cities in World History. Ed. by Peter CLARK. Oxford, 2013.

Papildoma literatūra

Eil. Nr.	Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai
1.	Das Baltikum. Geschichte einer europäischen Region. Bd. 1–3. Hrsg. von Karsten BRÜGGEMANN, Detlef HENNING, Konrad MAIER, Ralph TUCHTENHAGEN, Anja WILHELMI. Stuttgart, 2018–2021.
2.	BOOCKMANN, Hartmut. Ostpreußen und Westpreußen (Deutsche Geschichte im Osten Europas, Bd. 1). Berlin, 1992.
3.	BUTRIMAS, Adomas; ŽULKUS, Vladas; NIKŽENTAITIS, Alvydas; VAIVADA, Vacys; ALEKSANDRAVIČIUS, Egidijus. Žemaitijos istorija. Sud. Alvydas NIKŽENTAITIS. Vilnius, 1997.
4.	HACKMANN, Jörg. Ostpreußen und Westpreußen in deutscher und polnischer Sicht. Landeshistorie als beziehungs geschichtliches Problem. Wiesbaden, 1996.
5.	Handbuch der Geschichte Ost- und Westpreußens. Teile II/1, II/2, III, IV. Hrsg. von Ernst OPGENOORTH. Lüneburg, 1994–1998.
6.	Historia Pomorza. T. 1, Cz. 1–2; T. 2, Cz. 1–3; T. 3, Cz. 1–3. Red. Gerard LABUDA. Poznań, 1969–2003; T. 4, Cz. 1–2. Red. Stanisław SALMONOWICZ. Toruń, 2000–2002; T. 5, Cz. 1–2. Red. Szczepan WIERZCHOSŁAWSKI, Prezemysław OLSZOWSKI. Toruń, 2015–2018.
7.	KIAUPA, Zigmantas. Kauno istorija. T. I: Nuo seniausių laikų iki 1655 metų. Vilnius, 2010; KIAUPA, Zigmantas; GLEMŽA, Liudas. Kauno istorija. T. II: Nuo 1655 iki 1795 metų. Kaunas, 2023.
8.	KOSSERT, Andreas. Ostpreußen. Geschichte und Mythos. München, 2005.
9.	PISTOHLKORS, Gert von. Baltische Länder (Deutsche Geschichte im Osten Europas, Bd. 3). Berlin, 1994.
10.	SAFRONOVAS, Vasilijus. The Creation of National Spaces in a Pluricultural Region: The Case of Prussian Lithuania. Boston, 2016.
11.	SAFRONOVAS, Vasilijus. Klaipėdos miesto istorija. Klaipėda, 2020.
12.	SLIESORIŪNAS, Gintautas; KLOVAS, Mindaugas; MEILUS, Elmantas, et al. Vilniaus istorija. T. I: XIII a.–1795 m. Vilnius, 2023; PUGAČIAUSKAS, Virgilijus; MEDIŠAUSKIENĖ, Zita; MIKNYS, Rimantas, et al. Vilniaus istorija. T. II: 1795–1914 metai. Vilnius, 2023; STRAVINSKIENĖ, Vitalija; GRYBKASKAS, Saulius; BALKELIS, Tomas, et al. Vilniaus istorija. T. III: 1915–1990 metai. Vilnius, 2023.
13.	WITTRAM, Reinhard. Baltische Geschichte. Die Ostseelände Livland, Estland, Kurland 1180–1918. München, 1954.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Vasilijus Safronovas	KU	Dr.	vasilijus.safronovas@ku.lt
2.	Silva Pocyte	KU	Doc. dr.	silva.pocyte@ku.lt
3.	Vygantas Vareikis	KU	Prof. dr.	vygantas.vareikis@ku.lt
4.	Ernestas Vasiliauskas	KU	Dr.	ernestas.vasiliauskas@ku.lt
5.	Liudas Glemža	VDU	Doc. dr.	liudas.glemza@vdu.lt
6.	Rūstis Kamuntavičius	VDU	Doc. dr.	rustis.kamuntavicius@vdu.lt
7.	Vaida Kamuntavicienė	VDU	Prof. dr.	vaida.kamuntaviciene@vdu.lt

8.	Aistė Lazauskienė	VDU	Prof. dr.	aiste.lazauskiene@vdu.lt
----	-------------------	-----	-----------	--------------------------

STUDIJŲ DALYKO APRAŠAS

Dalyko kodas	Dalyko apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Katedra/Mokslo padalinys
IST 9009	6 ETC	KU/VDU	KU BRIAI VDU HMF	

Pavadinimas

Baltų ir Lietuvos christianizacijos segmentai X–XV amžiais

Pavadinimas anglų kalba

Segments of the Christianization of the Balts and Lithuania in the 10th - 15th Centuries

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	1
Konsultacijos	2
Seminarai	1
Individualus darbas	2

Dalyko anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Dalykas skirtas analizuoti baltų ir Lietuvos christianizacijos etapui, visuomenėms pereinant nuo ikrikščioniškos prie krikščioniškos kultūros politiniuose, socialiniuose, religiniuose ir kultūriniuose segmentuose Baltijos regiono christianizacijos kontekste. Baltų christianizacijos procesas, prasidėjo nuo šv. Adalberto-Vaitiekaus ir Brunono Bonifaco Kverfurtiečio misijų, tačiau evangelizavimo darbas buvo nutrauktas ir bandymai vykdyti krikščioniškas misijas atsinaujino apie XII a. Tame pačiame amžiuje prasidėjo ir kryžiaus žygių Baltijos regione epocha, trukusi iki pat XV a. pirmosios pusės. Akivaizdu, kad kryžiaus žygiai persipynė su krikščioniškomis misijomis, o pagoniškoji Lietuvos valstybė krikščioniškai Europai pasiūlė savąją išlikimo strategiją. Skirtingų christianizacijos strategijų analizė, pristatant prūsų, lietuvių ir kitų baltų atvejus leistų geriau suvokti, kokiais segmentais vyko baltų ir Lietuvos christianizacija, kiek ji buvo panaši į kaimyninių kraštų christianizaciją, o kuo buvo skirtinga. Paraleliai bus nagrinėjama pagonybės vaizdinių samprata baltų ir Lietuvos christianizaciją nusakančiuose šaltiniuose. Galiausiai atsirastų galimybė dar kartą sugrįžti prie „amžinojo“ istoriografinio klausimo, kodėl Lietuva vėliausiai priėmė krikščionybę ir kas nutiko su pagoniškosiomis religinėmis praktikomis naujai užgimusioje krikščioniškoje visuomenėje.

Dalyko anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course is designed to analyze the stages of the Christianization of the Balts and Lithuania, as societies transitioned from pre-Christian to Christian culture in the political, social, religious, and cultural segments in the context of the Christianization of the Baltic region. The process of Christianization of the Balts began with the missions of St. Adalbert-Vaitiekus and Bruno Boniface of Querfurt, but the evangelization work was interrupted, and attempts to carry out Christian missions resumed around the 12th century. In the same century, the era of the Crusades in the Baltic region began, lasting until the first half of the 15th century. It is evident that the Crusades intertwined with Christian missions, and the pagan Lithuanian state offered its own survival strategy to Christian Europe. Analyzing different Christianization strategies, presenting the cases of the Prussians, Lithuanians, and other Balts, would allow for a better understanding of the segments in which the Christianization of the Balts and Lithuania took place, how similar it was to the Christianization of neighboring regions, and how it differed. In parallel, the concept of pagan imagery in sources describing the Christianization of the Balts and Lithuania will be examined. Finally, there would be an opportunity to revisit the “eternal” historiographical question of why Lithuania was the last to accept Christianity and what happened to pagan religious practices in the newly born Christian society.

Dalyko poreikis ir aktualumas

Kurso aktualumą lemia poreikis pažinti baltų ir Lietuvos christianizacijos procesą, pasitelkus teorines prieigas kritiškai vertinti baltų ir Lietuvos christianizaciją nušviečiančius rašytinius, ikonografinius ir kitus šaltinius, savarankiškai formuluoti tyrimo problemas, analizuoti baltų ir Lietuvos christianizacijos segmentus, christianizacijos santykio su kryžiaus žygiais problemas, pritaikyti teorines įžvalgas

christianizacijos procesams apibūdinti, suprasti ir atpažinti visuomenės perėjimo nuo pagonybės prie krikščionybės sąveikų konceptus.

Dalyko tikslai

Studijų dalyko tikslas - analizuoti baltų ir Lietuvos visuomenės ir valstybės christianizacijos procesus teoriniais ir empiriniais aspektais, siekiant pažinti kaip ir kokiais modeliais veikiant vyko ikikrikščioniškos baltų ir Lietuvos visuomenės europėjimas per christianizaciją.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Viduramžių Europos christianizacijos samprata, tipologija, šaltiniai ir istoriografija;
2. Metodologinės ir teorinės priegios christianizacijos sąveikoms tirti (pagonybė, krikščionybė, sinkretizmas, inkultūracija, akultūracija, difuzija);
3. Baltų ir Lietuvos christianizacija politiniuose, socialiniuose, religiniuose ir kultūriniuose segmentuose Baltijos regiono christianizacijos kontekste
4. Christianizacijos modeliai ir jų periodizacija baltų ir Lietuvos kontekste;
5. Viduramžiškasis baltų ir lietuvių pagonybės vaizdinys istoriniuose šaltiniuose;
6. Kultūrinių ir politinių procesų raiška pereinant nuo pagonybės prie krikščionybės – pagoniškos Lietuvos ir nukariautų prūsų žemių atvejai;
7. Krikščioniškųjų misijų ir kryžiaus žygių santykio problematika šaltiniuose ir istoriografijoje;
8. Skirtingų christianizacijos strategijų analizė – prūsų, žemgalių, kuršių, lietuvių atvejai.
9. „Amžinasis“ vėlyvos Lietuvos christianizacijos klausimas

Studijų pasiekimų vertinimas

Savarankiškas darbas ir darbas seminaruose – 50 %
Egzaminas – 50 %

Literatūra

- Chrystianizacija „Młodszej Europy“*. Red. J. Dobosz, J. Strzelczyk, M. Matla. Poznań, 2017.
- Chrystianizacja Europy. Kościół na przełomie I i II tysiąclecia*. Red. J. Dobosz, J. Strzelczyk. Poznań, 2015.
- Baronas, D., Rowell, S. C. *The Conversion of Lithuania. From Pagan Barbarians to Late Medieval Christians*. Vilnius, 2015.
- Berend, N, Urbańczyk, P., Wiszewski, P. *Central Europe in the High Middle Ages. Bohemia, Hungary and Poland, c.900–c.1300*. New York, Cambridge, 2013.
- Kahl, D. H. *Heidenfrage und Slawenfrage im deutschen Mittelalter. Ausgewählte Studien 1953–2008*. Leiden, Boston, 2011.
- Brauer, M. *Die Entdeckung des 'Heidentums' in Preußen. Die Prußen in den Reformdiskursen des Spätmittelalters und der Reformation* (seria: Europa im Mittelalter, Bd. 17). Berlin, 2011.
- Modzelewski, K. *Barbarų Europa*. Vertė V. Dekšnys. Vilnius. 2007.
- Christianization and the Rise of Christian Monarchy. Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900-1200*. Ed. N. Berend. Cambridge, 2007.
- Fonnesberg-Schmidt, I. *The Popes and the Baltic Crusades 1147-1254* (seria: The Northern World. North Europe and the Baltic c. 400-1700 AD. Peoples, Economies and Cultures, vol. 26). Leiden, Boston, 2007.
- Blomkvist, N. *The Discovery of the Baltic. The Reception of a Catholic World-System in the European North (AD 1075-1225)* (seria: The Northern World. North Europe and the Baltic c. 400-1700 AD. Peoples, Economies and Cultures, vol. 15). Leiden, Boston, 2005.
- Jerusalem in the North. Denmark and the Baltic Crusades, 1100-1522 (seria: Outremer. Studies in the Crusades and the Latin East, vol. 1). Ed. A. L. Bysted, C. S. Jensen, K. V. Jensen, J. H. Lind. Turnhout, 2012.
- Crusading on the Edge. Ideas and Practice of Crusading in Iberia and the Baltic Region, 1100-1500 (seria: Outremer. Studies in the Crusades and the Latin East, vol. 4). Ed. T. K. Nielsen, I. Fonnesberg-Schmidt Turnhout, 2016.
- Ščavinskas, M. *Kristus prieš Belialą. T. I: Lietuvių anapusinio pasaulio vaizdinių christianizacija Viduramžiais*. Klaipėda, 2021.

Ščavinskas, M. *Kristus prieš Belialą*. T. II: *Lietuvių pagonybės dialektika Viduramžiais*. Klaipėda, 2024.

Christianization of the Baltic region (seria: *Castri Dominae Nostrae Litterae annales*, vol. I). Ed. J. Gąsowski. Pułtusk, 2004.

Lietuvos krikščionėjimas Vidurio Europos konteste = Die Christianisierung Litauens im Mitteleuropäischen Kontext. Sud. V. Dolinskas. Vilnius, 2005.

Bumblauskas, A., Bumblauskas, M. *Žemaitijos krikštas. Christianizacijos procesas XV-XVII amžiuje*. Vilnius, 2018.

Between Paganism and Christianity in the North. Ed. L. P. Słupecki, J. Morawiec. Rzeszów, 2009.

Crusading and Chronicle writing on the Medieval Baltic Frontier. A Companion to the Chronicle of Henry of Livonia. Ed. M. Tamm, L. Kaljundi, C. S. Jensen. Farnham, 2011.

Sacrum pogańskie – sacrum chrześcijańskie. Kontynuacja miejsc kultu we wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej. Red. K. Bracha, C. Hadamik. Warszawa, 2010.

Jučas, M. *Krikščionybės kelias į Lietuvą. Etapai ir problemos*. Vilnius, 2000.

Dalyko programos rengėjas/jai

Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
Marius Ščavinskas	Klaipėdos universitetas	Doc. dr.	marius.scavinskas@ku.lt ; scavinskas.marius@gmail.com
Rita Regina Trimonienė	Klaipėdos universitetas	Prof. dr.	rita.trimone@gmail.com
Vaida Kamuntavičienė	Vytauto Didžiojo universitetas	Prof. dr.	v.kamuntaviciene@gmail.com
Vytenis Almonaitis	Vytauto Didžiojo universitetas	Doc. dr.	vytenis.almonaitis@vdu.lt